

Region Syddanmark

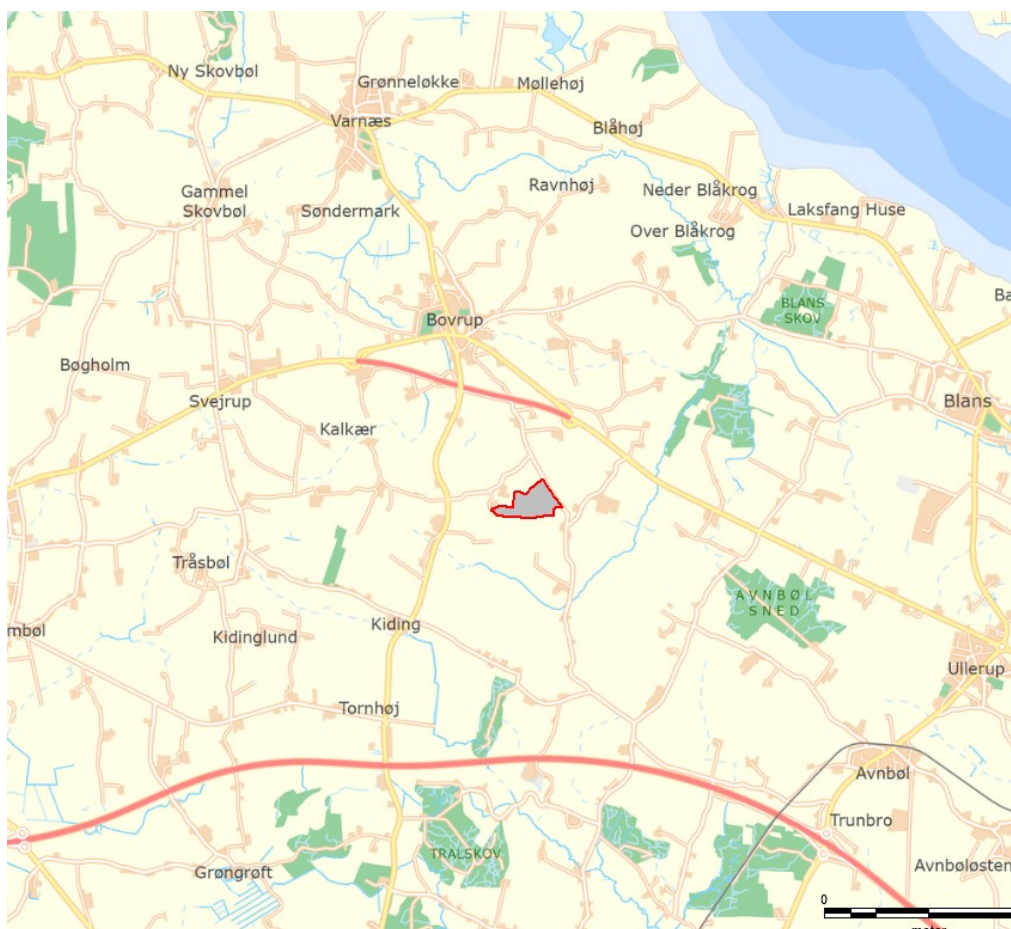
I/S Lertranskøb
Peter Christensen
Amtsvejen 63
6400 Sønderborg

Klima og Ressourcer
Kontaktperson: Frederik Vad
E-mail: fv@rsyd.dk
Direkte tlf.: 2920 1941
Dato: 03/03-2025
Journalnr.: 22/58508
ID-nr. (RIT): 580-118

CVR-nr. 10033098

TILLADELSE TIL ERHVERVSMÆSSIG RÅSTOFINDVINDING

af rødbrændende ler gældende til den 3. marts 2035 på dele af matr.nr. 713 Bovrup, Varnæs i Aabenraa Kommune.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1	Afgørelse.....	3
1.1	Tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding	3
1.2	Før tilladelsen tages i brug	4
1.3	Ejerforhold.....	5
2	Sagens baggrund	5
2.1	Ansøgningens indhold	5
2.2	Beskrivelse	6
3	Vilkår.....	7
3.1	Omfang af retten til at indvinde	7
3.2	Drift.....	8
3.3	Adgangsforhold og afstande.....	10
3.4	Forebyggelse af forurening, håndtering af affald, vandindvinding mv.	11
3.5	Efterbehandling m.m.....	12
4	Generelle bestemmelser	13
4.1	Tilsyn.....	13
4.2	Tinglysning af efterbehandlingsvilkår.....	13
4.3	Arkæologi.....	14
4.4	Råstofafgift	14
4.5	Underretning ved konkurs, overdragelse af rettigheder mv.....	14
4.6	Indberetning af indvunden mængde.....	14
4.7	Indberetning til GEUS	14
4.8	Tilførsel af jord.....	15
4.9	Miljølovgivning i øvrigt	15
4.10	Forsyningsledninger	15
5	Sikkerhedsstillelse	15
6	Ansøgningsprocessen	16
6.1	Myndighedshøring.....	16
6.2	Miljøvurderingsloven.....	17
6.3	Partshøring	17
7	Regionens vurdering af sagen	18
7.1	Lovgrundlag	18
7.2	Gennemgang af hensyn og vurderinger	18
8	Klagevejledning og underretning	30

8.1	Klagevejledning.....	30
8.2	Underretning om afgørelsen	30
9	Bilag	32
	Bilag 1. Oversigtskort	33
	Bilag 2. Grave- og efterbehandlingsplan.....	34
	Bilag 3. Screeningsafgørelsen inkl. screeningskema	35
	Bilag 4. Udtalelse fra Museum Sønderjylland.....	85

1 AFGØRELSE

Forud for meddelelse af denne tilladelse har regionen vurderet, hvilke vilkår, der skal fastsættes, samt foretaget en hensynsafvejning i henhold til råstoflovens § 3.

Der redegøres i afsnit 7 nærmere for afvejningen af hensyn samt vurderingen af hvilke vilkår, indvindingen kræver.

Afgørelsen er truffet på baggrund af:

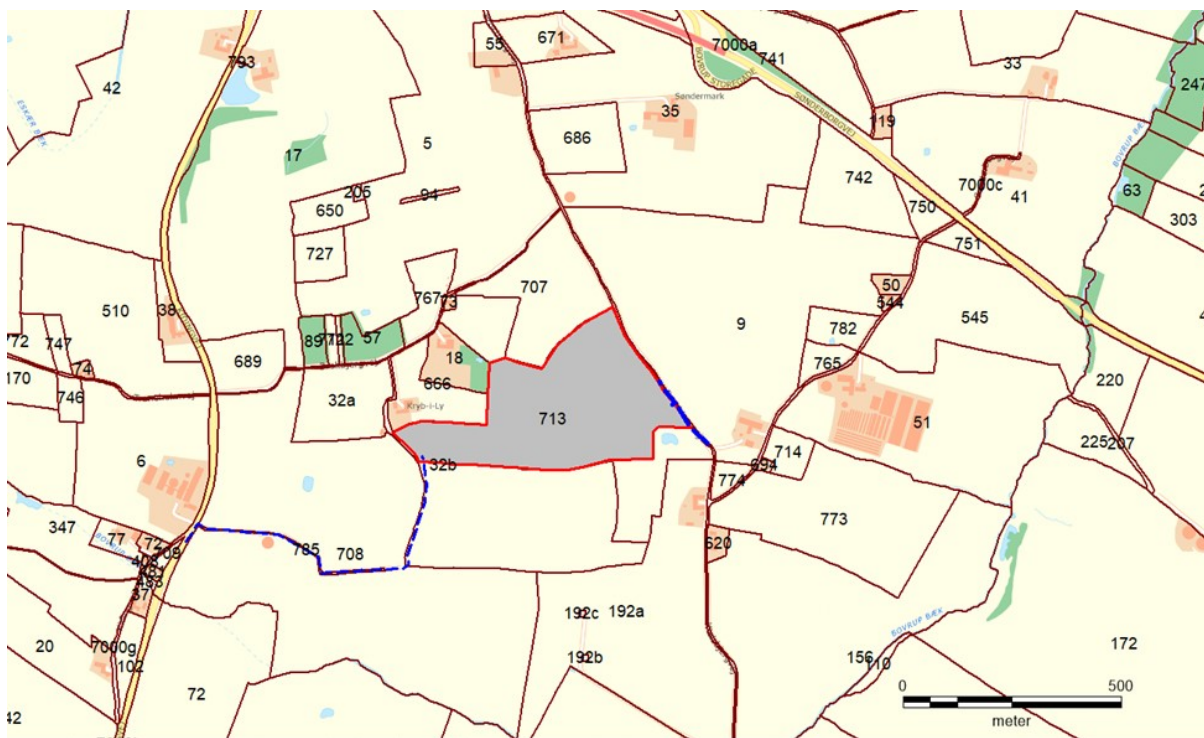
- råstofloven
- miljøvurderingsloven
- Region Syddanmarks Råstofplan 2020
- habitatbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 1098 af 21. august 2023 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter)
- habitatdirektivet (direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter)
- indsatsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 797 af 13. juni 2023 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter) og
- vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 5/1984, "Ekstern støj fra virksomheder".

Øvrigt lovstof, der henvises til i teksten:

- affalds- og råstofafgiftsloven
- affaldsbekendtgørelsen
- naturbeskyttelsesloven
- jordforureningsloven
- olietankbekendtgørelsen og
- forvaltningsloven

1.1 Tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding

Region Syddanmark meddeler hermed tilladelse til indvinding af op til 10.000 m³ rødbrændende ler årligt på 12,7 ha af dele af matr.nr. 713 Bovrup, Varnæs i Aabenraa Kommune. Se oversigtskort herunder og i bilag 1:

Figur 1. Oversigtskort over området med markering af adgangsvej (blåstiplet) til Brokbjergvej og Kidingvej.

Tilladelsen meddeles i medfør af råstoflovens § 7, stk. 1. Tilladelsen er betinget af vilkårene, som er stillet i medfør af råstoflovens § 10 og tilhørende forudsætninger.

Vilkårene er også bindende for ejere og indehavere af andre rettigheder over ejendommene uden hensyn til, hvornår retten er stiftet, og uanset om der er sket tinglysning.

Såfremt hele ressourcen ikke er indvundet ved tilladelsens udløb, kan der ansøges om en ny tilladelse, eller der kan ansøges om tilladelse til udvidelse eller ændring af indvindingsområdet.

Råstoftilladelsen kan tilbagekaldes af regionen i tilfælde af grov eller gentagen overtrædelse af vilkårene, jf. råstoflovens § 11.

Tilladelsen bortfalder jf. § 10, stk. 7, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år efter meddelelsen eller ikke har været udnyttet i 3 på hinanden følgende år.

1.2 Før tilladelsen tages i brug

Regionen skal give accept til, at indvindingen påbegyndes, herunder arbejdet med at afrømme overjord. Følgende forudsætninger skal være opfyldt:

- Klagefristen skal være udløbet. Evt. klager over tilladelsen har som udgangspunkt opsættende virkning. Derfor skal klagefristen være udløbet før regionen kan give accept til indvinding.

- Sikkerhedsstillelse. Der skal være stillet en økonomisk sikkerhed for efterbehandlingen af indvindingsarealet, se nærmere under kapitel 5.
- Afsætning af indvindingsareal og gravegrænse mod § 3-søen i øst. Markering foretages med pæle el. lign., jf. vilkår 5.
- Adgang til/fra råstofgraven: Før råstofindvindingen kan påbegyndes skal der foreligge en gældende tilladelse til adgang til/fra råstofgraven.

Øvrige nødvendige tilladelser og/eller dispensationer i forbindelse med råstofindvindingen, som ikke er nævnt i denne tilladelse, skal indhentes separat.

1.3 Ejersforhold

Ifølge tingbogen står Karsten Jørgensen Schmidt som ejer af matr.nr. 713 Bovrup, Varnæs. Ejer har givet samtykke ved underskrift på ansøgningen.

2 SAGENS BAGGRUND

2.1 Ansøgningens indhold

- Peter Christensen, I/S Lertranskøb har ansøgt om tilladelse til en årlig indvinding af 10.000 m³ rødbrændende ler på 12,7 ha på dele af matr.nr. 713 Bovrup, Varnæs ejet af Karsten Jørgensen Schmidt.
- Der forventes indvinding til ca. 1,25 meter under terræn, og der indvindes ikke under grundvandspejlet.
- Indvindingen forventes påbegyndt i 2025 og afsluttet 2035.
- Der ønskes følgende driftstider: kl. 07.00 til 17.00 mandag - fredag. Der arbejdes ikke i weekender og på helligdage. Indvindingen vil foregå i korte perioder af maks. en til to uger ad gangen i sommerhalvårets tørre perioder fra medio april til ultimo september.
- Råstofferne påtænkes anvendt til teglfabrikation på teglværkerne beliggende nær Nybøl Nor.
- Til indvindingen ønskes anvendt 1 stk. hydraulisk gravemaskine af mærket Volvo EC 220 og 1 stk. Dozer Komatsu R65 ad gangen. Der læsses direkte på lastbil, hvorfor der ikke sker oparbejdning på arealet. Der forventes et årligt forbrug af 1.000 liter dieselolie.
- Der opbevares ikke brændstof i graven.
- Der foretages ikke vandindvinding eller afledning af vand.
- Der genereres ikke affald i forbindelse med aktiviteterne i råstofgraven.
- Skulle der være brug for bekæmpelse af støv, vil dette ske ved vanding. Vandet vil være hanevand fra nærliggende teglværk eller gård.

- Der graves i parallelle baner og leret læsses direkte på lastbiler, som kører leret til forarbejdning på teglværket.
- Området efterbehandles løbende til landbrugsdrift ved at genudlægge afkrømt muld, som der på grubes.

2.2 Beskrivelse

Der er ansøgt om tilladelse til indvinding af 10.000 m³ rødbrændende ler årligt i 10 år på dele af matr.nr. 713 Bovrup, Varnæs i Aabenraa Kommune. Det ansøgte areal er på ca. 12,7 ha og er beliggende inden for udpeget interesseområde for ler udlagt i Råstofplan 2020. Området ligger ca. 1,5 km syd for Bovrup og mellem Broksbjergvej i øst og Kidingvej i vest.

Der indvindes ikke under grundvandsspejlet. Ifølge ansøgningen er gravedybden ca. 1 meter, og hertil kommer et muldrag på 0,25 meter. Indvindingen vil foregå i korte perioder af maks. en til to ugers varighed i sommerhalvårets tørre perioder. Indvindingen er planlagt til at foregå i 12 graveetaper. Mulden oplægges i baner parallel med graveetaperne. Derved vil jordvoldene fungere som støjvolde mod de nærmest ejendomme, beliggende i en afstand af hhv. 30 meter og 90 meter, hvor indvindingen foregår tættest på, så de vejledende grænseværdier for støj kan overholdes.

Leret udgraves med 1 gravemaskine og læsses direkte fra gravemaskine på lastbil, som kører leret til forarbejdning på teglværker beliggende nær Nybøl Nor. Når der indvindes, kører der op til 90 lastbiler på en dag svarende til gennemsnitligt ca. 9 lastbiler i timen.

Adgangsvejen til projektområdet er Kidingvej i vest og Broksbjergvej i øst, idet de vestlige graveetaper benytter Kidingvej og de østlige etaper Broksbjergvej. De ansøgte driftstider og tider for læsning er fra kl. 07.00 til kl. 17.00 mandag til fredag. Der arbejdes ikke i weekender og på helligdage. Der opbevares ikke brændstof i graven. Bekæmpelse af støv vil ske ved vanding med vand fra teglværket eller nærliggende gård.

Projektområdet ligger i et område med særlige drikkevandsinteresser (OSD), men udenfor indvindingsoplande til nærmeste vandværk, Bovrup Vandværk, der er beliggende ca. 2 km nord for projektområdet.

Ifølge Vandområdeplanerne 2021-2027 er der ingen målsatte vandløb, søer eller kystvande indenfor projektområdet.

Projektområdet er beliggende inden for område udpeget som bevaringsværdigt landskab, og den sydøstligste del af projektområdet ligger også inden for værdifulde geologiske områder. Landskabet sænkes dog kun op til 1,25 meter under nuværende terræn. Sænkningen er ubetydelig ift. landskabets udtryk som helhed.

Det ansøgte areal indeholder ikke beskyttede naturområder. I en afstand af ca. 15-20 meter sydøst for projektområdet er der registreret en sø, der er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3.

Det nærmeste internationalt naturbeskyttelsesområde ligger ca. 2,6 km syd for projektområdet. Der er tale om Natura 2000-område nr. 94, Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov, som omfatter Habitatområde H83 og Fuglebeskyttelsesområde F68.

Der er ikke registreret arter opført på Habitatdirektivets bilag IV i eller i umiddelbar nærhed af projektområdet. Projektområdet er en mark i drift, hvorfor ingen af områdets potentielle bilag IV arter benytter sig af arealet som yngle- eller rasteområde, grundet deres biologiske krav.

Området efterbehandles til landbrugsdrift ved at genudlægge afgrømt muld, som derpå grubes. Skrænter omkring området efterbehandles med anlæg 1:2, som også svarer til afgravningsanlægget.

3 VILKÅR

I dette afsnit fremgår vilkårene, der er tilknyttet tilladelsen. Vilårene er som udgangspunkt stillet med hjemmel i råstofloven. Det fremgår, hvis de er stillet efter anden lovgivning.

3.1 Omfang af retten til at indvinde

1. Tilladelsen er gældende 10 år frem, hvorefter tilladelsen udløber. Såfremt indvindingen ikke er færdig, kan der søges om en ny tilladelse.
2. Der må årligt indvindes 10.000 m³ rødbrændende ler.
3. Projektet skal holdes inden for det indtegnede område (herefter kaldet projektområdet), som fremgår af bilag 1.
4. Indvindingen skal ske inden for den del af projektområdet, som defineres af de afstandskrav, der fremgår af vilkår 21-23 (herefter kaldet indvindingsarealet). Der skal ske en løbende efterbehandling af afgravede områder i samme takt, som indvindingen skrider frem.
5. Grænsen for det område, der må graves i (indvindingsarealet), skal sættes af i marken efter nærmere aftale med regionen. Pælene til afmærkning mv. må ikke fjernes, og skal sikres, så de ikke bliver beskadigede. Det kan f.eks. ske med betonringe.
6. Råstofindvindingen skal tilrettelægges og udføres i overensstemmelse med graveplanen, jf. bilag 2. Eventuelle ændringer i graveplanen skal godkendes skriftligt af regionen.
7. Til råstofindvinding må kun anvendes de i ansøgningen angivne maskiner: 1 stk. Volvo EC220 gravemaskine og 1 stk. Komatsu R65 dozer. Afvigelse herfra kan kun ske efter forudgående skriftlig accept fra regionen.
8. Regionen skal til enhver tid holdes underrettet om hvilken virksomhed, der forestår indvindingen.

9. Driftsmedarbejdere skal være bekendt med vilkårene i denne tilladelse samt den til en hver tid gældende grave- og efterbehandlingsplan.

3.2 Drift

10. For at beskytte naboer mod støj er der fastsat driftstider, som er i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledning *Ekstern støj fra virksomheder* (vejledning nr. 5/1984).

Råstofgravens driftstider er:

- Råstofindvinding herunder udlevering og læsning: Hverdage mandag til fredag kl. 07.00 til 17.00, dog ikke danske helligdage og juleaftensdag.
 - I helt enkeltstående tilfælde kan det være nødvendigt at fravige de generelle åbningstider. Dette må kun ske med forudgående skriftlig accept fra regionen.
11. Efter etableringsfasen må det ækvivalente støjniveau (det vil sige støjens middelværdi over et længere tidsrum: Om dagen 8 timer) fra indvindingsområdet i driftssituationen ikke overstige følgende værdier målt/beregnet ved nabobebyggelser:

Dage	Tidsrum	Støjniveau
Mandag – fredag Lørdag	07.00 – 18.00 07.00 – 14.00	55 dB (A)
Mandag – fredag Lørdag Søn- og helligdage	18.00 – 22.00 14.00 – 22.00 07.00 – 22.00	45 dB (A)
Mandag – fredag Lørdag Søn- og helligdage	22.00 – 07.00 22.00 – 07.00 22.00 – 07.00	40 dB (A)

Grænseværdien på 55 dB (A) er gældende i det mest støjbelastede punkt ved udendørs opholdsarealer højst 15 meter fra beboelse i det åbne land.

Hvis regionen finder det påkrævet, skal virksomheden ved målinger eller beregninger dokumentere, at ovenstående støjgrænser overholdes. Udgifterne hertil afholdes af virksomheden. Nævnte målinger/ beregninger skal udføres og rapporteres i henhold til gældende støjvejledninger, og skal udføres af et laboratorium eller person, som aktuelt er godkendt til dette af Miljøstyrelsen, jf. følgende liste: Godkendte laboratorier og enkeltpersoner.

Viser målingerne/beregningerne, at virksomheden overskrider grænseværdierne, skal virksomheden lade foretage afhjælpende foranstaltninger og dokumentere, at grænseværdierne overholdes ved en efterfølgende kontrolmåling/-beregning udført af et laboratorium eller person, som aktuelt er godkendt til dette af Miljøstyrelsen.

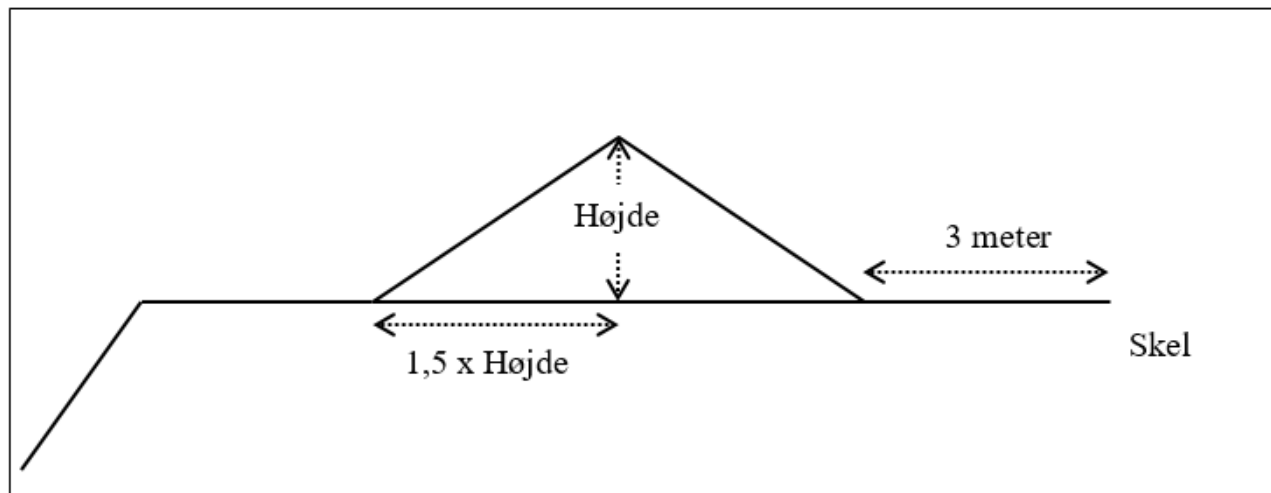
12. Virksomhedens drift må ikke give anledning til gener i form af tydeligt hørbare toner eller impulser, lavfrekvent støj, infralyd og vibrationer, som efter regionens vurdering er væsentlige ved omgivende beboelser og øvrige typer opholdsrum. Regionen vil tage udgangspunkt i gældende vejledninger og retningslinjer ved vurderingen af, om der er tale om væsentlige gener.

Ved tilladelsens ikrafttrædelse gælder således følgende krav vedr. lavfrekvent støj og infralyd samt vibrationer (vægtet accelerationsniveau):

Anvendelse	Tidspunkt	Lavfrekvent støj (A-vægtet niveau: 10 – 160 Hz) $L_{pA,LF}$	Infralyd (G-vægtet lydniveau) L_{pG}
Beboelsesrum, herunder i børneinstitutioner og lign.	18.00 – 07.00	20 dB	85 dB
	07.00 – 18.00	25 dB	85 dB
Kontorer, undervisningslokaler og andre støjfølsomme rum	Alle tidspunkter	30 dB	85 dB
Øvrige rum i virksomheder	Alle tidspunkter	35 dB	90 dB
Anvendelse			KB-Vægtet accelerationsniveau L_{wA}
Boligområder (inkl. byzone) (hele døgnet) Boliger i blandet bolig-/erhvervsområde (centerområder - byzone eller landzone) samt jf. støjvejledningen boliger i det åbne land fra 18.00 – 07.00 Børneinstitutioner og lignende			75 dB
Boliger i blandet bolig-/erhvervsområde (centerområder – byzone eller landzone) samt. Jf. støjvejledningen og boliger i det åbne land (07.00 – 18.00) Kontorer, undervisningslokaler og lignende			80 dB
Erhvervsbebyggelse			85 dB

13. Hvis regionen finder det nødvendigt, skal indvinder for egen regning lade udføre målinger og beregninger samt dokumentere, at de vejledende grænseværdier for lavfrekvent støj, infralyd og/eller vibrationer er overholdt. Målinger og beregninger skal udføres af et laboratorium eller person, som aktuelt er godkendt til dette af Miljøstyrelsen, jf. følgende liste: Godkendte laboratorier og enkeltpersoner.
14. Såfremt der er væsentlige gener eller de vejledende støjgrænser ikke overholdes, skal der træffes foranstaltninger til at nedsætte støjgener (f.eks. ved at afskærme støjkluder med støjskærme eller ved at placere volde mod de nærliggende beboelser), således at væsentlige gener undgås og vejledende støjgrænseværdier overholdes.
15. Etableringen af støjvolde skal ske i en med regionen nærmere aftalt periode. Naboerne skal informeres om denne etablering mindst 7 dage forinden opstart.

16. Der skal etableres støjvolde af den afvømmede muld i baner parallel med de nord-syd gående graveetaper ved opstart af hver etape, se principskitse herunder:

Figur 2. Principskitse for etablering af en støjvold med hældning 1:1,5.

17. For støjvolden gælder:

- Støjvoldens hældning må ikke udgøre en risiko for nedskridning.
- Støjvolden skal have en højde på 2 meter.
- Støjvolden må ikke hindre vandets naturlige afløb fra højere liggende ejendomme.
- Støjvolden skal etableres for hver graveetape og skal blive liggende under hele indvindingsperioden af den enkelte graveetape.
- Jorden fra støjvolden skal indgå i efterbehandlingen af de enkelte etaper efter endt indvinding.

18. For støjvolden og andre jorddepoter gælder:

- Foden må ikke placeres nærmere end 3 meter fra vejskel, naboskel eller levende hegn.
- Jorddepoter mv. må maks. have en højde på 2 meter.

19. Driften må ikke give anledning til væsentlige støvgener uden for virksomheden. Der skal træffes de fornødne foranstaltninger til hindring af støvdannelse fra de interne transportveje (f.eks. i form af vanding af de interne veje).

20. Råstoffer og jorddepoter skal placeres til mindst mulig gene for nærliggende beboelsesejendomme.

3.3 Adgangsforhold og afstande

Vilkår efter vejloven

Ansøger søger om overkørselstilladelse, når råstoftilladelsen er meddelt. Råstoftilladelsen må ikke tages i brug før der foreligger en gældende overkørselstilladelse.

Vilkår efter råstofloven

18. Adgangsvejens hældning skal være således, at der ikke ledes vand og materialer fra adgangsvejen ud på offentlig vej.
19. Adgangsvejen skal renholdes for at undgå, at der trækkes materialer ud på offentlig vej.
20. Adgangsvejen skal uden for åbningstiden være aflåst/afspærret med bom eller kæde. Dette skal ske for at sikre, at uvedkommende ikke har adgang til råstofgraven, da dette erfaringsmæssigt udgør en risiko for, at der deponeres affald, hvilket udgør en forureningsrisiko.

Graveafstande og begrænsninger

21. Der skal holdes en afstand til § 3-søen i sydøst på mindst 15 meter.
22. Der må ikke graves nærmere end 3 meter fra Brokbjergvej, privat vej, naboskel og hegn, med mindre andet er aftalt med lodsejer(ne) og godkendt skriftligt af regionen.
23. Der må ikke graves nærmere end minimum 25 meter fra grundmurede bygninger.
24. Tilladt maksimal gravedybde er til forekomstens bund af rødbrændende ler i ca. 1,25 m u.t. eller 1 meter over højeste grundvandsstand uanset årstidsvariationer (forventelig grundvandsstand er kote ca. 36,5 meter DVR90). Grundvandsspejlets forventelige kote er bl.a. fastsat på baggrund af ansøgers oplysninger baseret på prøvegravning, hvor vandspejlet ikke blev truffet i en dybde af 4 meter under terræn.
25. Gravningen må ikke give risiko for nedskridning af gravefronter.
26. Ved indvinding af banerne 4 - 6 jf. graveplanen, bilag 2, skal mulden oplægges langs den vestlige og nordlige del af banerne.
27. Ved indvinding af bane 11 og 12 jf. graveplanen, bilag 2, må muld ikke oplægges mod den beskyttede sø beliggende henholdsvis øst og syd for banerne.

3.4 Forebyggelse af forurening, håndtering af affald, vand-indvinding mv.

28. Muld- og evt. overjordsdepoter skal placeres inden for projektområdet og jf. graveplanen, bilag 2, og således, at der ikke kan ske sammenblanding med andre materialer.

29. Den, der udnytter tilladelsen, skal drage omsorg for, at grundvandet ikke forurenes af oliespild fra maskiner og eventuelle brændstoftanke, og for at gravearbejdet ikke forårsager ødelæggelse eller beskadigelse af vandforsyningen i området.

Tankning og spild

30. Køretøjer og andre maskiner skal holdes i god stand, så der ikke forekommer oliedryp.
31. Tankning og vask af samt olieskift mv. på *selvkørende maskiner* skal foregå uden for det åbne indvindingsareal og skal foregå så spild undgås ligesom service og reparation skal foregå uden for indvindingsarealet.
32. Mindre olie- og kemikaliespild skal opsamles straks. Større, akut forurening skal anmeldes til kommunen (ring 112).

Opbevaring og oplag

33. Der må ikke opbevares affald eller andet, der kan forurene vand, jord og undergrund, i råstofgraven.
34. Tanke, beholdere og tankanlæg (med olieprodukter, benzin og lignende) skal opfylde gældende miljøregler, dvs. bl.a. olietankbekendtgørelsen, og skal opbevares forsvarligt uden for det åbne indvindingsareal i aflåst container med spildbakke, så der ikke er risiko for forurening af jord og grundvand eller regn- og spildevandssystemer, eller opbevares helt uden for projektområdet.

3.5 Efterbehandling m.m.

Efterbehandlingsplanen er udarbejdet i overensstemmelse med retningslinjerne i Råstofplan 2020.

Vilkår efter råstofloven

35. Efter endt gravning skal der efterbehandles til jordbrugsmæssig drift efter den godkendte efterbehandlingsplan, jf. bilag 2. Alle ændringer i efterbehandlingsplanen skal godkendes skriftligt af Region Syddanmark.
36. Der skal efterbehandles løbende således, at hver bane pålægges muldjord og jorden grubes umiddelbart efter afslutning af indvinding.
37. Såfremt der findes dræn på marken, skal der som en del af efterbehandlingen reetableres eventuelle ødelagte dræn. Ødelagte dræn skal erstattes af et dræn med samme indvendige diameter (eller nærmeste større diameter). Det skal lægges på samme sted med samme linjeføring, dybde og dræningseffekt.

38. Skrænter omkring området skal efterbehandles med anlæg ikke stejlere end 1:2.
39. Efterbehandlingsarbejdet skal påbegyndes og gennemføres så tidligt, som det under hensyn til råstofgravens drift er praktisk muligt.
40. Forinden større efterbehandlingsarbejder påbegyndes, skal regionen underrettes herom, således evt. tvivsspørgsmål om efterbehandlingens udførelse kan afklares.
41. Projektarealet skal umiddelbart efter gravearbejdets afslutning ryddes for alle i tilknytning til råstofindvindingen opførte bygninger eller andet oplag, da det kan virke skæmmende.
42. Såfremt tilladelsen inddrages i medfør af råstoflovens § 11, stk. 1 indtræder efterbehandlingsforpligtigelsen omgående.
43. Efterbehandlingen skal være afsluttet inden tilladelsen udløber.
44. I tilfælde af gravning på tilgrænsende ejendomme kan regionen på et hvilket som helst tidspunkt under som efter gravningens afslutning forlange gennemgravning og efterbehandling af skelområdet. Dette forhold forbliver tinglyst efter tilladelsen er udløbet og tinglysningen i øvrigt aflyses.
45. Der skal stilles en økonomisk sikkerhed for gennemførelsen af efterbehandlingen; se nærmere i afsnit 5. Regionen kan kræve sikkerhedsstillelsen forhøjet, hvis det findes nødvendigt på grund af ændringer i efterbehandlingsplanen og/eller andre forhold. Sikkerheden skal gælde til efterbehandling er udført og godkendt af regionen.

4 GENERELLE BESTEMMELSER

Følgende gælder i øvrigt efter råstofloven og efter andre love og bestemmelser:

4.1 Tilsyn

Regionen er tilsynsmyndighed og fører tilsyn med, at vilkår meddelt i medfør af råstofloven overholdes jf. råstoflovens § 31, stk. 1. Regionen kan meddele påbud om, at et ulovligt forhold skal lovliggøres inden for en nærmere fastsat frist, jf. råstoflovens § 31, stk. 3. Regionen kan, såfremt et påbud ikke efterkommes inden for den fastsatte frist, lade de påbudte foranstaltninger udføre for den ansvarliges regning.

4.2 Tinglysning af efterbehandlingsvilkår

Når afgørelsen er endelig og klagefristen er udløbet, tinglyser regionen vilkårene for efterbehandling på ejendommen.

Vilkårene er bindende for ejere og indehavere af andre rettigheder over ejendommen uden hensyn til, hvornår retten er stiftet, og uanset om der sker tinglysning. Tinglysningen sker i medfør af råstoflovens § 10, stk. 6 med regionen som påtaleberettiget.

Ejer skal efter loven betale for tinglysningen. Når tinglysningen er sket, sender regionen en regning for udlagt tinglysningsgebyr.

Når efterbehandlingen af indvindingsområdet er godkendt af regionen, vil de tinglyste vilkår med undtagelse af vilkår 44 blive aflyst og sikkerhedsstillelsen blive frigivet.

4.3 Arkæologi

Findes der under indvindingen grave, gravpladser, bopladser, ruiner eller andre jordfaste fortidsminder, skal fundet straks anmeldes til Museum Sønderjylland – Arkæologi Haderslev. Danefæ og danekræ tilhører staten. Danefæ skal afleveres til Museum Sønderjylland og danekræ til et af statens naturhistoriske museer. Indvindingen skal standses i det omfang, den berører fortidsmindet.

4.4 Råstofafgift

Der skal betales råstofafgift ved indvinding af naturbundne råstoffer, jf. affalds- og råstofafgiftsloven.

4.5 Underretning ved konkurs, overdragelse af rettigheder mv.

I tilfælde af indvindingsvirksomhedens konkurs, betalingsstandsning m.v., er såvel ejendommens ejer, som den, der driver indvindingsvirksomheden, forpligtet til straks at underrette regionen.

Ønsker man at overdrage indvindingstilladelsen til en anden, skal dette i god tid forinden anmeldes til regionen, vedlagt en af den nye indvinder underskrevet erklæring, der fastslår, at man er bekendt med alle tilføjelser, vilkår, aftaler mv. og er indforstået med, at man overtager alle forpligtigelser.

Der skal stilles sikkerhed fra den nye indvinder, og regionen kan kræve en ny grave-/efterbehandlingsplan udarbejdet og indsendt til godkendelse.

4.6 Indberetning af indvunden mængde

Der skal hvert år gives oplysninger til regionen om arten og mængden af de råstoffer, der indvindes i råstofgraven, samt om anvendelsen heraf. Indberetningen skal ske via den digitale løsning, som regionen udsender årlig information om til alle indvindere. Regionens videresender indberetningen til Danmarks Statistik.

4.7 Indberetning til GEUS

Resultater af evt. udførte råstofboringer, prøveboringer i jorden samt geofysiske undersøgelser mv. skal indberettes til GEUS inden tre måneder efter udførelsen. Indberetningen skal ske på særlige skemaer, jf. råstoflovens § 28, stk. 1.

4.8 Tilførsel af jord

Tilførsel af såvel forurenede som uforurenede jord til råstofgrave og tidligere råstofgrave er forbudt jf. jordforureningslovens § 52. Der kan søges dispensation.

4.9 Miljølovgivning i øvrigt

Gældende miljøregler vedr. tanke, beholdere og tankanlæg (med olieprodukter, benzin og lignende) er også gældende i råstofgrave. Gældende miljøregler vedrørende miljøfremmede stoffer samt bortskaffelse af husholdningsaffald/afbrænding gælder ligeledes i råstofgrave.

Gældende miljøregler vedr. opbevaring, deponering og bortskaffelse af affald gælder også i råstofgraven. Bortskaffelse af affald skal derfor ske i henhold til gældende affaldsregulativer for Aabenraa Kommune og affaldsbekendtgørelsens kap. 9.

4.10 Forsyningsledninger

Før gravning påbegyndes, har indvinder pligt til at indhente oplysninger om ledningsføringer på arealet i Ledningsejerregisteret (LER).

5 SIKKERHEDSSTILLELSE

I/S Lertranskøb skal stille en sikkerhed til sikring af efterbehandlingsarbejderne på matr. nr. 713 Bovrup, Varnæs i Aabenraa Kommune på kr. 150.000 indeks 134,97, 2024K3.

Beløbets størrelse er fastlagt ud fra et estimat på en efterbehandlingspris på landbrugsjord på 150.000 kr. pr. (åben) hektar. Hver af de 12 indvindingsbaner har et areal på lidt over 1 ha. Da hver bane efterbehandles, før en ny åbnes, forudsættes det, at der maksimalt er 1 ha åbent ad gangen. Sikkerhedsstillelsens størrelse er således betinget af, at det aktuelle gravefelt ikke overstiger 1 ha og kan reguleres, når regionen skønner dette nødvendigt af hensyn til ændringer i prisniveau, graveplan, efterbehandling eller lignende.

Der skal fremsendes en sikkerhedsstillelse til regionen, inden tilladelsen kan tages i brug.

Sikkerhedsstillelsen skal årligt indeksreguleres pr. 1. april efter Danmarks Statistiks reguleringsindeks for jordarbejder. Sikkerhedsstillelsen reguleres efter foregående års indeks for 4. kvartal.

Sikkerhedsstillelsen skal være gældende indtil efterbehandlingsarbejdet er afsluttet og godkendt af regionen, idet sikkerhedsstillelsen først da vil kunne frigives.

Sikkerheden stilles i form af anfordringsgaranti uden udløbsdato fra indvinders pengeinstitut.

6 ANSØGNINGSPROCESSEN

Afsnit 6.1 beskriver forløbet omkring myndighedshøringen og de indkomne høringssvar samt regionens bemærkninger til disse. Under afsnit 6.3 beskrives forløbet omkring partshøringen, de indkomne høringssvar og regionens bemærkninger til disse.

6.1 Myndighedshøring

Ansøgningsmaterialet har i perioden 3. maj til 31. maj 2024 været sendt i myndighedshøring jf. råstoflovens § 8 med henblik på samordning med andre myndigheder for at klarlægge, om en råstoftilladelse på arealet kræver øvrige tilladelser, dispensationer og lignende. Materialet har været sendt til følgende myndigheder:

- Aabenraa Kommune
- Museum Sønderjylland, arkæologisk afdeling
- Vejdirektoratet
- Haderslev Stift
- Energinet Gas
- Energinet El

Der indkom følgende høringssvar:

Hvem	Bemærkninger	Regionens bemærkninger
Aabenraa Kommune	Såfremt dræn sløjfes eller anlægges, gøres opmærksom på, at dræn også er omfattet af Vandløbsloven. Derfor vil regulering af dræn kræve tilladelse efter Vandløbsloven. Ingen bemærkninger i forhold til oversvømmelse/klimatilpasning. Der skal holdes en afstand på minimum 20 m til vandhullet.	Kommunens bemærkninger er taget til efterretning. Der er fastlagt vilkår om indmåling og afmærkning af graveafstand til § 3-søen beliggende sydøst for det ansøgte område.
Museum Sønderjylland	Museet vurderer, at der er meget høj risiko for at støde på væsentlige, jordfaste fortidsminder ved anlægsarbejde inden for planområdet. Museet anbefaler derfor en frivillig forundersøgelse forud for anlægsarbejde inden for planområdet.	Regionen har videresendt museets høringssvar til ansøger, og museets fulde udtalelse er vedlagt som bilag til råstoftilladelsen.

Hvem	Bemærkninger	Regionens bemærkninger
Haderslev Stift	Stiftsøvrigheden har vurderet, at ansøgningen ikke berører Varnæs Kirkes landskabelige eller kirkelige interesser, hvorfor Stiftsøvrigheden på det foreliggende grundlag ingen bemærkninger har til ansøgningen.	Regionen har taget stiftsøvrighedens bemærkning til efterretning.
Vejdirektoratet	Vejdirektoratet har ingen bemærkninger til den ansøgte råstofindvinding. Det område, der ansøges til, ligger ikke i nærheden af eksisterende eller planlagte statsveje.	Regionen har taget vejdirektoratets bemærkning til efterretning.

6.2 Miljøvurderingsloven

Screeningsafgørelsen

Projektet er opført på miljøvurderingslovens bilag 2, hvilket betyder, at regionen har foretaget en screening af projektet efter kapitel 8 i miljøvurderingsloven.

Regionen har på baggrund af den gennemførte screening vurderet, at projektet ikke antages at kunne få væsentlig indvirkning på miljøet, jf. lovens § 16. Der er derfor ikke krav om en miljøvurdering, og der skal derfor ikke udarbejdes en miljøkonsekvensrapport i forbindelse med ansøgningen om tilladelse til erhvervs-mæssig indvinding af råstoffer på det ansøgte areal.

Regionens screeningsafgørelse inkl. vurdering fremgår af bilag 3.

Screeningsafgørelsen har været i høring ved berørte parter i perioden 9. september til 7. oktober 2024. Der er indkommet høringssvar, som er indarbejdet i screeningsafgørelsen.

Afgørelsen om, at der ikke er pligt til at udarbejde en miljøkonsekvensrapport (tidl. VVM-redegørelse), er meddelt den 25. oktober i henhold til miljøvurderingslovens § 21. Klagefristen udløb den 22. november 2024, og der indkom ingen klager på afgørelsen.

6.3 Partshøring

Regionen har foretaget en partshøring i medfør af forvaltningslovens § 19. I forbindelse med partshøringen har regionens udkast til tilladelse samtidigt været i høring hos Aabenraa Kommune om fastsættelse af vilkår om efterbehandling i medfør af råstoflovens § 10a.

Der er følgende myndigheder og parter i denne sag:

Navn	Grund til partsstatus	Kontaktadresse
I/S Lertranskøb, Peter Christensen	Ansøger og indvinder	pc.lertrans@outlook.dk

Navn	Grund til partsstatus	Kontaktadresse
Lodsejere, beboere over 18 år, og virksomheder på matr. nr. 6, 9, 18, 32a, 32b, 51, 73, 192a, 620, 666, 694, 707, 708, 713, og 774 Bovrup, Varnæs	Omboende	Digital post
Aabenraa Kommune	Berørt myndighed	industri@aabenraa.dk lh@aabenraa.dk
Museum Sønderjylland – Arkæologisk afdeling	Berørt Museum	planer@msj.dk
Slots- og Kulturstyrelsen	Berørt myndighed	post@slks.dk
Vejdirektoratet	Berørt myndighed	hoeringer@vd.dk
Haderslev Stift	Berørt stift	kmhad@km.dk
Energinet Gas	Berørt myndighed	ledningsinfo@energinet.dk
Energinet El	Berørt myndighed	3.parter@energinet.dk

Høringen forløb i perioden den 13. december 2024 til den 20. januar 2025. Der indkom høringssvar fra hhv. Aabenraa kommune, Haderslev Stift, og Museum Sønderjylland. Dog havde Aabenraa kommune og Haderslev Stift ingen bemærkninger til udkastet. Museum Sønderjyllands høringsvar samt regionens bemærkning kan ses i nedenstående tabel.

Hvem	Bemærkninger	Regionens bemærkninger
Museum Sønderjylland	Vi vil gerne, at vores arkæologiske udtalelse indgår som bilag til tilladelsen	Regionen har indsat museets udtalelse i bilag 4.

7 REGIONENS VURDERING AF SAGEN

7.1 Lovgrundlag

En råstoftilladelse skal, jf. råstoflovens § 10, stk. 1, indeholde vilkår om virksomhedens drift og om efterbehandling af arealet med henblik på at begrænse miljømæssige gener og forebygge forurening af grundvandet og jorden.

Tilladelsen kan, jf. råstoflovens § 10, stk. 2, indeholde vilkår om at råstofferne skal oparbejdes bedst muligt i forhold til deres kvalitet eller skal anvendes til bestemte formål. Jf. råstoflovens § 10, stk. 3 kan regionsrådet fastsætte yderligere vilkår for at varetage de hensyn, der er nævnt i lovens § 3.

7.2 Gennemgang af hensyn og vurderinger

Projekttilpasninger

Ansøger har tilpasset projektområdet, så det ikke længere indeholder den § 3-beskyttede sø i det sydøstlige hjørne, og søen ligger nu i en afstand af 15-20 meter fra projektområdet.

Habitatbekendtgørelsen

Før der meddeles tilladelse efter råstofloven, skal der ifølge habitatbekendtgørelsens § 6, stk. 1 foretages en vurdering af, om det ansøgte i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt. I så fald skal der foretages en nærmere konsekvensvurdering af projektets virkninger på Natura 2000-området under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område. Viser vurderingen, at projektet vil skade det internationale naturbeskyttelsesområde, kan der ikke meddeles dispensation til det ansøgte.

Der kan endvidere ikke meddeles tilladelse efter råstofloven, hvis det ansøgte projekt kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyre- og plantearter, der fremgår af habitatdirektivets bilag IV, jf. habitatbekendtgørelsens § 10.

Natura 2000-væsentlighedsvurdering efter § 6 i habitatbekendtgørelsen:

Det nærmeste internationalt naturbeskyttelsesområde ligger ca. 2,6 km syd for projektområdet. Der er tale om Natura 2000-område nr. 94, Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov, som omfatter Habitatområde H83 og Fuglebeskyttelsesområde F68, og med et samlet areal på 879 ha.

Natura 2000-område nr. 94 er jf. Natura 2000-plan 2022-2027 beliggende nordvest for Gråsten i Sønderborg Kommune. Området består af flere skove, Rinkenæs Skov, Dyrehaven, Tralskov og Rode Skov - også kaldet Gråstenskovene. Skovene er meget varierede og består overvejende af gammel løvskov. Bøgeskov på muldbund er den mest udbredte naturtype, men også egeblandskov og elle- og askeskov er udbredt i området. Hvepsevågen yngler flere steder i skovene, mens rødrygget tornskade findes i nogle af de mere åbne områder i den vestlige del af fuglebeskyttelsesområdet. Skovområderne rummer desuden et stort antal småsøer.

Udpegningsgrundlag:

Habitatområde H83 og Fuglebeskyttelsesområde F68 i gældende Natura 2000-plan 2022-2027 har følgende udpegningsgrundlag:

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 83		
Naturtyper:	Lagune* (1150)	Kransnálalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Nedbrudt højmosé (7120)
	Hængesæk (7140)	Kildevæld* (7220)
	Rigkær (7230)	Bøg på mor med kristtorn (9120)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blandskov (9160)
	Skovbevokset tørvemosé* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)
	Arter:	
	Sumpvindelsnegl (1016)	Stor vandsalamander (1166)

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Figur 3. Udpegningsgrundlaget for Habitatområde nr. 83.

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 68		
Fugle:	Rørhøg (Y)	Hvæpsvåge (Y)
	Isfugl (Y)	Rødrygget tornskade (Y)

Fugle, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. I parenteserne står "T" for træfugl og "Y" for ynglefugl. Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Figur 4. Udpegningsgrundlaget for Fuglebeskyttelsesområde nr. 68.

Bevaringsmålsætninger:

De overordnede målsætninger er, at området sikres og i sin helhed så vidt muligt fremstår som et sammenhængende, varieret naturområde samt sikrer naturtypernes funktion som levesteder for udpegningsgrundlagets ynglefugle.

De overordnede mål for området er desuden:

- Naturtyperne bøg på muld (9130) og ege-blandskov (9160) sikres, da naturtyperne er vigtige for områdets integritet og er arealmæssigt tunge.
- De artsrige habitatnaturtyper rigkær (7230) og kildevæld (7220) med stærkt ugunstig bevaringsstatus prioriteres højt.
- At sikre og sammenkæde levesteder for stor vandsalamander.
- Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

De konkrete målsætninger for området er generelt, at den samlede forekomst af naturtyper, arter- og fugles levesteder i Natura 2000-området, uanset om de er kortlagt, skal være stabil eller i fremgang, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Projektets potentielle påvirkninger:

Miljøpåvirkning som følge af den ansøgte lerindvinding er meget lokal. Støj, støv, vibrationer og emissioner af kvælstofoxider uddør eller forsvinder inden for kort afstand og vil derfor kun kunne påvirke de helt nære

omgivelser til graveområdet og vil dermed ikke medføre påvirkninger på Natura 2000-område nr. 94 eller mere fjerntliggende Natura 2000 områder. Det skyldes projektets karakter, hvor der kun anvendes 1 maskine til indvindingen, og at leret køres direkte til teglværk uden forarbejdning i projektområdet. Derudover foregår indvindingen i korte kampagner på 1 til 2 uger ad gangen i sommerhalvåret og alene over grundvandsspejl uden væsentlig terrænændring og uden en lokal sænkning af grundvandet som følge af indvindingen. Der udledes hverken overfladevand eller spildevand i forbindelse med indvindingen.

Påvirkningen fra selve lerindvindingen vil dermed ikke strække sig ind i Natura 2000-område 94 eller andre Natura 2000 områder.

Rørhøg, isfugl, hvepsevåge eller rødrygget tornskade er ikke observeret inden for projektområdet eller dets nærhed (jf. opslag i DOFbasen). På baggrund af observationer i DOFbasen og projektområdets anvendelse som konventionelt drevet landbrugsjord vurderes projektet ikke at beskadige yngle- eller rasteområde for fuglearter på udpegningsgrundlaget. Samlet set vurderes arterne på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet ikke at blive påvirket. Grundet projektområdets anvendelse som konventionelt drevet landbrugsjord og projektets karakter, hvor indvindingen foregår i korte kampagner på 1 til 2 uger ad gangen i sommerhalvåret, vurderes fuglearter på udpegningsgrundlaget i andre, mere fjerntliggende fuglebeskyttelsesområder ikke at blive påvirket af projektet.

Det vurderes, at på grund af projektets karakter kan det udelukkes, at råstofindvindingen inden for det ansøgte område vil påvirke arter, naturtyper eller fugle på Natura 2000-områders udpegningsgrundlag eller områdernes integritet hverken i sig selv eller i kumulation med andre aktiviteter eller råstofindvindingsprojekter nær projektområdet.

Kumulative effekter:

Vurderingen af kumulative virkninger er baseret på ovenstående vurderinger i kombination med andre planer eller projekter, som kan medføre en kumulativ miljøpåvirkning. Ansøger har en indvindingstilladelse til lerindvinding på matr. nr. 32b Bovrup, Varnæs, der grænser op til området i syd. Indvinding vil ikke foregå samtidig i de to projekter, da gravekampagner på 1 til 2 uger ad gangen i sommerhalvåret afsluttes inden for et område, før der indvindes i det andet. Der er ikke andre planer eller projekter i nærområdet, og der vil derfor ikke være nogle kumulative effekter.

Samlet vurdering:

Region Syddanmark vurderer således samlet set, at projektet hverken direkte eller indirekte vil påvirke bevaringsmålsætningerne for Natura 2000-område nr. 94 eller mere fjerntliggende Natura 2000 områder.

Vurdering efter § 10 i habitatbekendtgørelsen (bilag IV-arter):

Ud fra "Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV" (2007, 2023 og 2024) samt artsrapporter udgivet ifm. NOVANA-programmet kan følgende bilag IV-arter have levested, fourageringsområde eller sporadisk opholdssted i området: Vandflagermus, sydflagermus, troldflagermus, pipistrelflagermus, odder, markfirben, stor vandsalamander, spidssnudet frø og løvfrø.

Der er foretaget opslag på Naturbasen.dk, Miljøportalen og Arter.dk med henblik på at undersøge artsregistreringer, og der er anvendt ortofotos til at udpege potentielle levesteder suppleret med markmødet den 10. juni 2024 på projektområdet.

Flagermus:

Der er ikke registreret flagermus inden for eller i nærheden af projektområdet. Der er ikke skovarealer indenfor projektområdet, men størstedelen af området omgives af læhegn med buske og træer.

Det vurderes, at der ikke er yngle- eller rasteområder for flagermus, som vil blive påvirket i forbindelse med det ansøgte projekt, da der ikke vil blive fældet træer eller nedrevet bygninger, på nær en kørevej på op til 6 meter, der etableres i den sydvestlige del af området, hvor der vil blive fældet buske og mindre træer af tjørn. Projektet vurderes heller ikke at påvirke ledelinjer, da der kun fældes 6 meter af det sydlige læhegn. Da flagermus er nataktive, vurderes forstyrrelse fra maskiner og køretøjer ikke at udgøre en væsentlig påvirkning af flagermus eller at påvirke den økologiske funktionalitet for flagermus i projektområdet.

Odder:

Der er ikke registreret odder indenfor eller i nærheden af projektområdet. Uforstyrrede vandløb, søer, moser og fjordområder med gode skjulemuligheder i vegetationen udgør odderens yngle- og rasteområder. Projektområdet vurderes ikke at rumme egnede yngle- og rasteområder for odder.

Markfirben:

Der er ikke registreret markfirben indenfor eller i nærheden af projektområdet. Der er ingen skrænter eller lignende, som vil kunne udgøre levested for markfirben, og da projektområdet udgøres af landbrugsareal, vurderes området ikke at være et egnet yngle- og rasteområde for markfirben.

Stor vandsalamander og spidssnudet frø:

Der er ikke registreret stor vandsalamander eller spidssnudet frø indenfor eller i nærheden af projektområdet. Arterne trives bedst i rene vandhuller, som ligger lysåbent, og som er fri for fisk. Arternes rasteområder på land ligger oftest nær vandhullet, hvor der er gode skjulesteder. Der vil ikke blive gravet i vandhuller eller under grundvandsspejlet i forbindelse med lerindvindingsprojektet, og da projektområdet udgøres af landbrugsarealer, vurderes området ikke at indeholde egnede yngle- eller rasteområder for arterne.

Antages det, at arterne forekommer i søen sydøst for projektområdet, vil projektet grundet dets karakter med aflange, smalle graveetaper, korte indvindingskampagner på 1 til 2 uger ad gangen i sommerhalvåret og efterbehandling umiddelbart efter hver kampagne ikke udgøre en barriere for arternes spredningsmuligheder.

Løvfrø:

Der er ikke registreret løvfrø indenfor eller i nærheden af projektområdet. Arten trives i varieret landskab med haver, levende hegn, skovbryn, udtørrede vandhuller og engarealer. Da projektområdet udgøres af landbrugsareal, vurderes området ikke at være egnet som yngle- og rasteområde for løvfrø.

Planter:

Ingen af de 7 arter af planter på bilag IV er registreret indenfor eller i nærheden af projektområdet, og projektområdet vurderes ikke at udgøre et egnet levested for nogle af plantearterne, da det er tør landbrugsjord.

Samlet vurdering af bilag IV arter:

Region Syddanmark vurderer samlet set, at projektet ikke kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for dyrearter optaget på habitatdirektivets bilag IV, eller ødelægge plantearter, som ligeledes er optaget på bilag IV.

Regionens vurdering af projektet i forhold til råstofplanen

Det ansøgte indvindingsområde er beliggende inden for udpegede interesseområder for ler, Sundeved Interesseområde, udlagt i Råstofplan 2020 i. Region Syddanmark har jf. retningslinje 7.4.2 i Råstofplan 2020 mulighed for at give tilladelse til indvinding af rødbrændende ler til en dybde af maks. 2 meter i det åbne land udenfor graveområderne i Jylland, hvis det ikke er i strid med andre væsentlige hensyn.

På baggrund af råstofindvindings placering uden for udlagt graveområde i Råstofplan 2020, blev sagen politisk behandlet af regionens Miljøudvalg på Miljøudvalgs mødet den 27. februar 2025. Administrationens indstilling til udvalget var, at der kunne meddeles tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding, da projektet opfylder retningslinje 7.4.2 i gældende Råstofplan 2020. Miljøudvalget fulgte administrationens indstilling.

Regionen vurderer, at indvindingen og den planlagte efterbehandling ikke er i strid med råstofplanen.

Regionens vurdering i forhold til kommune- og lokalplan

Det ansøgte område er ikke omfattet af kommune- eller lokalplan. Nærmeste lokalplan 16-06 ligger ca. 300 meter mod syd og omfatter Vindmøllepark Bovrup Bjerg, og nærmeste kommuneplanramme nr. 1.9.018.V ligger også ca. 300 meter mod syd og omfatter samme vindmølleanlæg.

Regionen vurderer derfor, at området ikke er belagt med kommunale planrestriktioner, der hindrer råstofgravning.

Regionens vurdering af projektet i forhold til grundvandsforhold

Projektområdet ligger i område med særlige drikkevandsinteresser (OSD), men udenfor indvindingsoplande til nærmeste vandværk, Bovrup Vandværk, der beliggende ca. 2 km nord for projektområdet.

Regionen har meddelt tilladelsen på baggrund af en række vilkår til sikring af grundvandet, mens indvindingen pågår.

Det drejer sig om vilkårene 28-34, som er stillet for at sikre, at projektet, herunder opbevaring af brændstof, tankning, affaldshåndtering samt håndtering af evt. oliespild, mindsker risikoen for forurening af grundvandet tilstrækkeligt. Der gælder et generelt forbud om, at der ikke må tilføres jord til aktive eller ikke-aktive råstofgrave, jf. § 52 i jordforureningsloven.

Projektet vurderes ikke at øge grundvandets sårbarhed væsentligt, idet der er et betydeligt beskyttende lerdække over grundvandsforekomsterne, som i de nærmeste borer har et beskyttende lerlag på mere end 30 meter.

Regionen vurderer, at indvindingen af råstoffer ikke vil påvirke grundvandet negativt, hverken under eller efter endt efterbehandling, når de stillede vilkår overholdes.

Regionens vurdering i forhold til naturbeskyttelse og landskab

§ 3-områder:

Det ansøgte areal indeholder ikke beskyttede naturområder. I en afstand af ca. 15-20 meter sydøst for projektområdet er der registreret en sø, der er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3.

Vilkår nr. 27 sikrer, at der ved indvinding nær det beskyttede naturområde ikke oplægges mulddepoter nær dette. Dermed sikres det, at projektet ikke medfører risiko for tilførsel af sediment eller næringsstoffer til naturområdet i forbindelse med kraftigt regnvejr.

Regionen vurderer, at de stillede vilkår er tilstrækkelige foranstaltninger i forhold til naturbeskyttelse.

Landskab og geologi:

Projektområdet er beliggende inden for område udpeget som bevaringsværdigt landskab, og den sydøstligste del af projektområdet ligger også inden for værdifulde geologiske områder.

I forhold til landskabet og de geologiske områder vil bortgravning af det rødbrændende ler foregå til ca. 1,25 meter under terræn, og det efterbehandlede terræn efterlades ca. 1 meter under nuværende niveau, idet muldlaget lægges tilbage efter endt indvinding. Landskabet ændres derfor permanent ved en sænkning på ca. 1 meter.

Disse forhold vurderes ikke at udgøre en væsentlig landskabelig eller geologisk påvirkning, som kræver vilkår efter råstofloven eller er en hindring for gennemførelse af det ansøgte projekt.

Regionens vurdering af de miljømæssige forhold

Støj:

Vilkår 10-17 er fastsat med henblik på, at projektet kan gennemføres med overholdelse af Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser for de boliger, som er beliggende tæt på projektområdet. Det drejer sig om de 2

landejendomme, som ligger hhv. 30 og 90 meter vest-nordvest for projektområdet, hvor indvindingen foregår tættest på. Indenfor de enkelte etaper indvindes der fra nord mod syd, således at afstanden til de nærmeste ejendomme hurtigt øges.

Regionen vurderer, at Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser kan overholdes med de fastsatte vilkår om støjdæmpning. Generne i form af støj i driftsfasen vil være minimale, da der vil blive indvundet ler i korte og koncentrerede perioder af 1-2 ugers varighed i sommerhalvåret og i tørre perioder og med begrænset anvendelse af 1 maskine (gravemaskine/dozer) ad gangen.

Det vurderes ligeledes, at den støj, der vil kunne forekomme i forbindelse med anlægsfasen ved afrømning af muld og anlæg af jordvolde og senere i forbindelse med nedlæggelse af jordvoldene, vil kunne holde sig under den sædvanligt benyttede støjgrænse for anlægsstøj på 70 dB. Påvirkningen i anlægsfasen vil være af lokal og kortvarig karakter og vurderes derfor ikke at være væsentlig.

Regionen vurderer samlet, at der er truffet tilstrækkelige vilkår til at sikre, at de vejledende støjgrænser kan overholdes og at nabohensyn varetages.

Støv:

Lerindvinding medfører normalt ingen støvgener. Regionen har dog fastsat vilkår 19, som sikrer, at skulle der mod forventning opstå støvgene, er indvinder forpligtet til at iværksætte foranstaltninger til nedbringelse af genen. Regionen vurderer, at det stillede vilkår vedrørende støv er tilstrækkeligt til at sikre, at råstofindvindingen ikke medfører støvgener hos naboer omkring det ansøgte graveområde. Samtidigt kan virksomhedens drift opretholdes inden for projektarealet uden væsentligt bebyrdende tiltag.

Trafikbelastning:

Adgangen til råstofgraven er Kidingvej i vest og Brokbjergvej i øst, idet trafikken fra de østlige graveetaper benyttes Brokbjergvej, mens trafikken fra de vestlige graveetaper benytter Kidingvej.

De ansøgte driftstider og tider for læsning er fra kl. 07.00 til kl. 17.00 mandag til fredag. Der arbejdes ikke i weekender og på helligdage. Antallet af lastbiler dagligt i de korte indvindingsperioder er anført til 90, svarende til ca. 9 biler i timen ved en arbejdsdag på 10 timer.

Det er Aabenraa Kommune, der som vejmyndighed vurderer de trafikale forhold og fastsætter vilkår. Indvinder søger først om vejadgang ved meddelt indvindingstilladelse.

I forhold til transportvejene vil der være relativt kortvarige perioder med øget tung trafik.

Øvrige forhold:

Ansøger har oplyst, at der holdes en graveafstand til grundmurede bygninger på 25 meter. På baggrund af Region Syddanmarks erfaringer vurderes dette at være tilstrækkeligt til at sikre naboejendommens stabilitet i forhold til vibrationer. Afstandskravet er derfor indsat som vilkår 23.

Kulturarv og andre beskyttelser

Der er ikke registreret kulturarvsarealer eller fredede fortidsminder, beskyttede sten- eller jorddiger, beskyttelseslinjer eller værdifulde kulturmiljøer inden for projektområdet.

Museum Sønderjylland beskriver i deres høringssvar, at der er meget høj risiko for at støde på væsentlige, jordfaste fortidsminder ved anlægsarbejde inden for planområdet. Museet anbefaler derfor en frivillig forundersøgelse forud for anlægsarbejde inden for planområdet. Museets udtalelse er vedlagt som bilag 4.

Regionen vurderer, at der ikke er behov for særlige vilkår i råstoftilladelsen til at sikre, at fredninger, fortidsminder og beskyttelseslinjer ikke påvirkes.

Regionens vurdering af projektet i forhold til vandplanlægning

Regionsrådet skal ved administration af lov om vandplanlægning forebygge forringelse af tilstanden af overfladevandområder og grundvandsforekomster og sikre, at opfyldelse af miljømålene ikke forhindres.

I henhold til bekendtgørelse nr. 797 af 13/06/2023 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter § 8 skal der, før der meddeles tilladelse efter råstoflovens § 7, foretages en vurdering af, om det ansøgte projekt kan medføre påvirkning af tilstanden og mulighed for målopfyldelse i berørte målsatte søer, vandløb, kystvande og grundvandsforekomster.

Ifølge Vandområdeplanerne 2021-2027 findes der en terrænnær grundvandsforekomst (dkmj_391_ks) og to dybe grundvandsforekomster (dkmj_816_ps og dkmj_965_ks) under det ansøgte område. Den terrænnære grundvandsforekomst har god kvantitativ tilstand og god kemisk tilstand, mens de dybe grundvandsforekomster begge har god kvantitativ tilstand og god kemisk tilstand.

Grundvandsforekomsterne er målsat til god kvantitativ tilstand og god kemisk tilstand.

Der foretages ikke lerindvinding under grundvandsspejl. Indvinding af ler påvirker ikke grundvandsforekomsters kvantitative tilstand, idet hverken grundvandsstanden eller grundvandets strømningsretning påvirkes, og dermed er der heller ikke risiko for indtrængning af saltvand eller andre uønskede stoffer. Det følger heraf, at der ligeledes ikke er risiko for påvirkning af grundvandsafhængige terrestriske økosystemer.

Lerindvinding påvirker som udgangspunkt ikke grundvandsforekomsters kemiske tilstand. Afgravningen af ler vil medføre en ubetydelig ændring af den naturlige beskyttelse af grundvandet, da der fortsat vil være et betydeligt beskyttende lerdække over grundvandsforekomsterne. I de nærmeste borer er der mere end 30 meter ler over det magasin, hvor der er filtersat. Der vurderes ikke at være risiko for akkumulation eller udfældning af naturligt forekommende stoffer, som kan påvirke forekomsternes kemiske tilstand. Det følger heraf også, at der ikke er risiko for påvirkning af grundvandsafhængige terrestriske økosystemer.

Der efterbehandles tilbage til konventionel drift. Det vurderes, at den kemiske tilstand af grundvandsforekomsterne stadig kan opretholdes, da grundvandets sårbarhed ikke øges i et omfang, der kan have betydning for forekomsternes kemiske tilstand.

Samlet vurderes lerindvindingsprojektet ikke at forringe kvantitativ eller kemisk tilstand af forekomsterne eller at hindre fremtidig opfyldelse af de fastlagte miljømål for grundvandsforekomsterne.

Ifølge Vandområdeplanerne 2021-2027 er der ingen målsatte vandløb, søer eller kystvande indenfor projektområdet.

Nærmeste målsatte vandløb er Bovrup Bæk (DK ID 08128:b), der ligger mellem 550 og 900 meter mod syd og ca. 750 meter øst for projektområdet og løber ud i Als Fjord. Vandløbet er vurderet til ringe økologisk tilstand, men god kemisk tilstand, jf. Vandområdeplanerne 2021-2027. Vandløbet er målsat til god økologisk og god kemisk tilstand.

Nærmeste målsatte søer er Margrethe Sø (DK ID 11105) og Gråsten Slotssø (DK ID 114), der begge ligger i en afstand af ca. 5,9 km syd for projektområdet. Søerne er hhv. vurderet til moderat økologisk tilstand og ukendt dårlig økologisk tilstand og til hhv. moderat kemisk tilstand og ikke-god kemisk tilstand, jf. Vandområdeplanerne 2021-2027. Søerne er målsat til god økologisk og god kemisk tilstand.

Nærmeste målsatte kystvand er Als Fjord (DK ID 103), som ligger i en afstand af ca. 4 km nordvest for projektområdet. Kystvandet er vurderet til ringe økologisk tilstand og god kemisk tilstand, jf. Vandområdeplanerne 2021-2027. Kystvandet er målsat til god økologisk og god kemisk tilstand.

Der er tale om et lerindvindingsprojekt, hvor der ikke vil blive gravet under grundvandsspejl, og der vil ikke blive udledt vand i forbindelse med indvinding.

Vandafstrømningen sker i dag på grund af tilstedeværelsen af tykke, lerlag ved naturlig udsivning i retning mod syd-sydøst og mod vest, idet der løber et mindre nord-syd gående bakke- og daledrag gennem området fra nord mod syd. Vandafstrømningen vil efter endt efterbehandling overvejende have den samme afstrømning som i dag, idet der kun er afgravet 1 meter af terrænet.

Ud fra ovenstående samt afstanden til vandløb, sø og kystvand, vurderes lerindvindingen ikke at forringe overfladevandområdernes økologiske eller kemiske tilstand, og det vurderes, at lerindvindingen ikke hindrer fremtidig målopfyldelse af den økologiske eller kemiske tilstand.

Regionens vurdering af grave- og efterbehandlingsplanen

Formålet med graveplanen og efterbehandlingsplanen er, at naboer og andre i området berøres mindst muligt, og at det åbne gravefelt påvirkning af fx den landskabelige oplevelse under indvindingen begrænses mest muligt. Derudover er det formålet at få en optimal og hensigtsmæssig udnyttelse af ressourcen, samt at der tages de nødvendige landskabelige samt natur- og miljømæssige hensyn.

Via graveplanen og efterbehandlingsplanen vil regionen sikre, at det åbne gravefelt begrænses mest muligt såvel arealmæssigt som tidsmæssigt. Derudover vil regionen med sine almindelige tilsyn med indvindingen være opmærksom på, om graveplanen følges, eller om der er behov for justeringer.

Grave- og efterbehandlingsplanerne er vedlagt som bilag 2. Af planerne fremgår det, at indvindingsområdet er inddelt i 12 baner (graveetaperne 1-12), som indvindes en for en. Under indvindingen placeres mulden i

mindre støjvolde parallelt med banen. Indvindingen begynder centralt i projektområdet, hvorfra der indvindes mod vest, svarende til etaperne 1 til 6, og derfra mod øst, svarende til etaperne 7 til 12. Materialerne fra indvindingen i vest køres ad Kidingvej, mens materialer i øst køres ad Brokbjergvej.

Når leret er indvundet i de enkelte baner/etaper, efterbehandles disse, ved at mulden lægges tilbage på området. Der efterbehandles med skråningsanlæg på 1:2. Efter endt indvinding vil etaperne blive grubet, og de kan derpå tages i brug som landbrugsjord.

Planerne har jf. råstoflovens § 10a været i høring hos Aabenraa Kommune.

Såvel grave- som efterbehandlingsplan følger sædvanlig tilgang ved indvinding af rødbrændende ler. Regionen har foretaget en hensynsafvejning efter råstofloven og stillet vilkår 35-43, der sikrer, at efterbehandlingen varetager de interesser, der skal tages i henhold til råstoflovens § 3. Vilkårene er stillet jf. lovens § 10.

I regionens hensynsafvejning er indgået hensynet til udnyttelse af råstofressourcen. Indvindingen forventes ikke at påvirke landskabet negativt, da indvindingsarealet tilbageføres til landbrugsdrift og de landskabelige træk ikke i væsentlig grad udjævnes ved indvindingen. Efterbehandlingen sker løbende, hvorved det åbne gravefelt begrænses mest muligt. Indvindingen forventes heller ikke at påvirke beskyttet natur, overfladevand eller grundvand, da der graves i ler og alene graves over grundvandsspejl og kun til ca. 1,25 meter under terræn. Efterbehandling til landbrugsdrift er lodsejers ønske.

Vilkår 44 om gennemgravning af skel:

Dette vilkår er stillet for at sikre, at hele forekomsten kan udnyttes, og at der ikke ved eventuel gravning på naboarealer efterlades en vold mellem ejendommene, idet dette kan være en markant, landskabelig forandring. Vilkåret tinglyses på ejendommene.

Erhvervsmæssige hensyn

Der er lagt vægt på, at ansøger kan udnytte råstofressourcen, og at råstofgravning i området kan være med til at sikre forsyningen af ler til teglproduktion.

Hensyn til hensigtsmæssig byudvikling

Projektarealet er beliggende i landzone. Indvinding af 1 meter rødbrændende ler med efterfølgende efterbehandling til jordbrugsmæssige forhold vil ikke ændre på områdets mulighed for at indgå i en eventuel fremtidig byudvikling.

Hensynet til råstofressourcens udnyttelse

Projektarealet er beliggende inden for interesseområde for ler i Råstofplan 2020. Projektområdet rummer op til ca. 1 meter af det eftertragtede rødbrændende ler, hvilket svarer til ca. 125.000 m³ inden for projektområdet, når graveafstande til veje, skel mv. ikke er fraregnet.

Projektområdet udgør en attraktiv råstofressource for teglværker beliggende nær Nybøl Nor, der endvidere ligger i en kort afstand fra projektområdet.

Udnyttes denne ressource ikke, vil der skulle findes rødbrændende ler et andet sted i regionen.

Regionens samlede vurdering

Regionen har foretaget en afvejning af de hensyn, der er oplistet i råstoflovens § 3 og vurderer samlet, at det ansøgte under overholdelse af de vilkår, der er fastsat i tilladelsen kan gennemføres uden væsentlige gener eller miljømæssige konsekvenser for mennesker, natur og omgivelserne. Regionen vurderer endvidere, at indvindingen ikke er i strid med de planmæssige interesser, der gælder for området.

På den baggrund vurderer regionen, at der kan meddeles tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding.

8 KLAGEVEJLEDNING OG UNDERRETNING

8.1 Klagevejledning

Region Syddanmarks afgørelse om tilladelse til råstofindvinding inkl. vurdering efter habitatbekendtgørelsen kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Klageberettigede er: Adressaten for afgørelsen, offentlige myndigheder, en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker, lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen, landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser og enhver med individuel væsentlig interesse i afgørelsen.

Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet skal indsendes elektronisk via klageportalen, som man finder et link til på forsiden af Nævnenes Hus, hvor man logger ind med f.eks. NEM-ID.

Klagen videresendes gennem klageportalen til den myndighed, der har truffet afgørelsen. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i klageportalen.

For behandling af klagen skal der betales et gebyr. Privatpersoner skal betale et gebyr på 900 kr. Virksomheder og organisationer skal betale et gebyr på 1.800 kr. Gebyret betales med betalingskort i Klageportalen. Gebyret tilbagebetales, hvis klager får helt eller delvis medhold i klagen.

En evt. klage skal være tilgængelig for regionen i klageportalen senest den 31. marts 2025 kl. 23.59.

Ansøger får besked, hvis der klages over afgørelsen.

Tilladelsen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet.

Klage i henhold til råstofloven har opsættende virkning, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Hvis afgørelsen ønskes indbragt for domstolene, skal dette jf. råstoflovens § 43 ske inden 6 måneder fra offentliggørelsen af afgørelsen.

8.2 Underretning om afgørelsen

De nedenfor nævnte er orienteret særskilt om afgørelsen.

Myndigheder

Aabenraa Kommune: industri@aabenraa.dk, lh@aabenraa.dk
Miljøstyrelsen: mst@mst.dk

Naturstyrelsen: nst@nst.dk
Slots- og Kulturstyrelsen: post@slks.dk
Museum Sønderjylland – Arkæologisk afdeling: planer@msj.dk
Vejdirektoratet: hoeringer@vd.dk
Haderslev Stift: kmhad@km.dk
Energinet Gas: ledningsinfo@energinet.dk
Energinet El: 3.parter@energinet.dk
SKAT: myndighed@skat.dk

Parter

Parter jf. listen i afsnit 6.3 *Partshøring*.

Foreninger og organisationer (klageberettigede)

Dansk Botanisk Forening: nbu_jyl@botaniskforening.dk
Danmarks Naturfredningsforening, dn@dn.dk
Danmarks Naturfredningsforenings lokalafdeling, aabenraa@dn.dk
Dansk Ornitologisk Forening, natur@dof.dk
Dansk Ornitologisk Forenings lokalafdeling DOF Sønderjylland, gert.fahlberg@bbsyd.dk
Friluftsrådet, fr@friluftsradet.dk
Friluftsrådet Sønderjylland Øst, soenderjylland@friluftsradet.dk

Med venlig hilsen

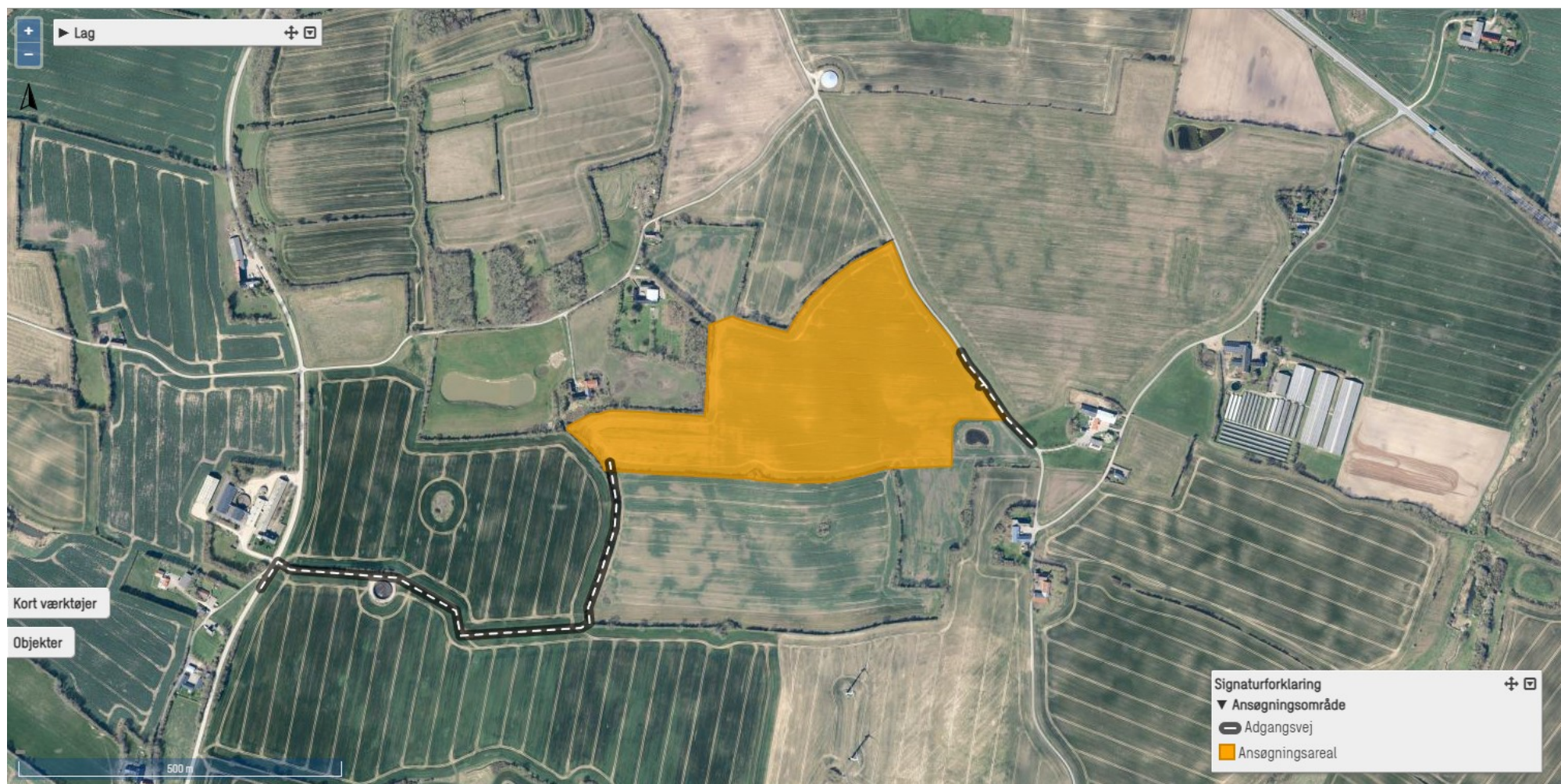
Frederik Vad
Biolog

9 BILAG

Følgende bilag er vedlagt tilladelsen:

1. Oversigtskort
2. Grave- og efterbehandlingsplan
3. Screeningsafgørelse inkl. screeningsskema
4. Udtalelse fra Museum Sønderjylland

Bilag 1. Oversigtskort

Figur 5. Oversigtskort over projektarealet (orange) og adgangsvej (stiplet linje).

Bilag 2. Grave- og efterbehandlingsplan

Indvindingsområdet er inddelt i 12 baner/faser/felter som vist på kortet herunder. Lerindvinding vil ske i etaper/baner, da teglværket ikke kan aftage hele området i en sæson. Ideen med denne fremgangsmåde er at tilgodese så mange som muligt i processen - naboen mod nord, området og landbruget.

Under indvinding placeres mulden parallelt med banen. Indvindingen påbegyndes centralt i området for at starte på det højeste punkt på marken, så lastbilerne kører nedad med fuldt læs. Herfra indvindes der i baner fra vest mod øst med udkørsel til Brokbjergvej og fra øst mod vest med udkørsel til Kidingvej. Indenfor de enkelte baner indvindes der fra nord mod syd, så gravemaskinen for hvert læs rykker længere og længere væk fra de pågældende naboer i nord.

Når den brugbare ler er indvundet, efterbehandles og tilbagelægges området til jordbrug. Muldlaget lægges før indvinding i depot parallelt med banen, hvor der indvindes. Efter endt indvinding udlægges mulden igen på området, så det tilnærmer sig den tidligere overflades forløb. Afslutningsvis grubes området, og jorden kan herefter dyrkes som tidligere. Dermed er denne del/bane klar til brug. Derefter kan den næste bane påbegyndes. På denne måde er der også et minimum af gener for naboer og påvirkning på området.

Der vil blive søgt om dræning hos kommunen, såfremt lodsejer ønsker dræning af marken.

Figur 6. Oversigtskort over graveområdet og graveetaperne.

Bilag 3. Screeningsafgørelsen inkl. screeningsskema

Peter Christensen
Amtsvejen 63
6400 Sønderborg

CVR-NR: 10033098

Klima og Ressourcer
Kontaktperson: Frederik Vad
E-mail: fv@rsyd.dk
Direkte tlf.: 29 20 19 41
Dato: D. 25/10-2024
Journalnr.: 22/58508

Afgørelse om, at ansøgning om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding på del af matr.nr. 713 Bovrup, Varnæs i Aabenraa kommune ikke er omfattet af krav om miljøvurdering (screeningsafgørelse)

Region Syddanmark har den 5. maj 2024 modtaget en ansøgning om tilladelse til råstofindvinding på dele af matr.nr. 713 Bovrup Varnæs i Aabenraa Kommune.

Afgørelse

Region Syddanmark har gennemført en miljømæssig screening af det ansøgte projekt, jf. miljøvurderingslovens § 21, da det ansøgte projekt optræder på lovens bilag 2, pkt. 2a. Screeningen er gennemført med henvisning til de i lovens bilag 6 relevante kriterier. Screeningsskemaet er vedlagt som bilag.

Region Syddanmark har på baggrund af den gennemførte screening vurderet, at projektet ikke antages at kunne få væsentlig indvirkning på miljøet jf. lovens § 16. Der er derfor ikke krav om en miljøvurdering, og der skal derfor ikke udarbejdes en miljøkonsekvensrapport i forbindelse med ansøgningen om tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af råstoffer på ovenstående ejendom.

Afgørelsen er meddelt efter § 21 i miljøvurderingsloven¹. Jf. lovens § 39 bortfalder afgørelsen, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år efter meddelelsen.

Begrundelse for afgørelsen

¹Jf. lovbekendtgørelse nr. 4 af 3. januar 2023 af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM), med senere ændringer.

Screening er en administrativ proces, hvor projektet vurderes i forhold til en række faste kriterier jf. miljøvurderingslovens bilag 6 under overskrifterne:

1. Projektets karakteristika
2. Projektets placering
3. Arten af og kendetegn ved den potentielle miljøpåvirkning

Derudover skal der foretages en vurdering af, om projektet i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt efter habitatbekendtgørelsens² § 6, jf. habitatbekendtgørelsens § 7, stk. 3. Tillige skal regionen, jf. § 8 i indsatsbekendtgørelsen³, ved administration af lov om vandplanlægning⁴ forebygge forringelse af tilstanden for overfladevandområder og grundvandsforekomster og sikre, at opfyldelse af de miljømål, der er fastlagt i miljømålsbekendtgørelsen, ikke forhindres.

Nedenfor angives hovedbegrundelserne for afgørelsen. De uddybede begrundelser findes i screeningskemaet.

Projektets karakteristika

Projektet omfatter råstofindvinding af rødbrændende ler.

Der er ansøgt om tilladelse til indvinding af 10.000 m³ rødbrændende ler årligt i 10 år på dele af matr.nr. 713 Bovrup, Varnæs i Aabenraa Kommune. Det ansøgte areal er på ca. 12,7 ha og er beliggende inden for udpeget interesseområde for ler udlagt i Råstofplan 2020. Området ligger ca. 1,5 km syd for Bovrup og mellem Broksbjergvej i øst og Kidingvej i vest.

Der indvindes ikke under grundvandsspejlet. Ifølge ansøgningen er gravedybden ca. 1 meter, og hertil kommer et muldlag på 0,25 meter. Indvindingen vil foregå i korte perioder af maks. en til to ugers varighed i sommerhalvåret og i tørre perioder. Indvindingen er planlagt til at foregå i 12 graveetaper. Mulden oplægges i baner parallel med graveetaperne. Derved vil jordvoldene fungere som støjvolde mod de nærmest ejendomme, beliggende i en afstand af hhv. 30 meter og 90 meter, hvor indvindingen foregår tættest på, så de vejledende grænseværdier for støj kan overholdes.

Leret udgraves med 1 gravemaskine og læsses direkte fra gravemaskine på lastbil, som kører leret til forarbejdning på teglværker beliggende nær Nybøl Nor.

Adgangsveje til projektområdet er Kidingvej i vest og Broksbjergvej i øst, idet de vestlige graveetaper benytter Kidingvej og de østlige etaper Broksbjergvej.

² Bekendtgørelse nr. 1098 af 21. august 2023 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

³ Bekendtgørelse nr. 797 af 13. juni 2023 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter.

⁴ Jf. lovbekendtgørelse nr. 126 af 26. januar 2017 af lov om vandplanlægning.

De ansøgte driftstider og tider for læsning er fra kl. 07.00 til kl. 17.00 mandag til fredag. Der arbejdes ikke i weekender og på helligdage.

Der opbevares ikke brændstof i graven. Bekæmpelse af støv vil ske ved vanding.

Området efterbehandles til landbrugsdrift ved at genudlægge afrømmet muld, og der etableres dræn på de efterbehandlede arealer. Skrænter omkring området efterbehandles med anlæg 1:2, som også svarer til afgravningsanlægget.

Projektets placering

Projektområdet ligger ca. 1,5 km syd for Bovrup og mellem Brokbjergvej i øst og Kidingvej i vest og udgør ca. 12,7 ha. Arealet udgøres af landbrugsjord og ligger i et område med få ejendomme. Der ligger 2 beboelsesejendomme inden for 100 meter i en afstand af hhv. 30 meter og 90 meter fra området og i alt 7 beboelsesejendomme inden for 300 meter.

Det nærmeste internationale naturbeskyttelsesområde er beliggende nordvest for Gråsten i Sønderborg Kommune og ligger ca. 2,6 km syd for projektområdet. Der er tale om Natura 2000-område nr. 94, Rinke-næs Skov, Dyrehaven og Rode Skov, som omfatter Habitatområde H83 og Fuglebeskyttelsesområde F68, og med et samlet areal på 879 ha.

Området består af flere skove, Rinke-næs Skov, Dyrehaven, Tralskov og Rode Skov - også kaldet Gråstensko-vene.

Der er ikke registreret forekomst af beskyttede eller fredede arter inden for projektområdet.

Ifølge Vandområdeplanerne 2021-2027 er der ingen målsatte vandløb, søer eller kystvande indenfor eller nær projektområdet. Der findes tre grundvandsforekomster, en terrænnær og to dybe, under projektområdet.

Projektområdet ligger i område med særlige drikkevandsinteresser (OSD), men udenfor indvindingsoplande til nærmeste vandværk, Bovrup Vandværk, der er beliggende ca. 2 km nord for projektområdet i Bovrup by. Bovrup Vandværk indvinder fra tre borer DGU nr. 161.172, 161.173 og 161.183, beliggende ca. 1,9 km nord for projektområdet og ligeledes i Bovrup by.

Nærmeste private drikkevandsboring ligger ca. 250 meter syd-sydøst for projektområdet.

I en afstand af ca. 20 meter mod sydøst fra projektområdet er der registreret en sø, der er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Øvrige beskyttede søer ligger mere end 60 meter fra området. Søen er ikke udlagt med naturbeskyttelsesinteresser i Kommuneplan 2015-2026 for Aabenraas Kommune, og der er ingen økologiske interesser i forbindelse med projektområdet.

Projektområdet ligger i et område, som er udpeget som særlig værdifuldt landbrugsområde, og inden for skovrejsning uønsket.

Projektområdet er udpeget som bevaringsværdige landskaber, jf. Kommuneplan 2015-2026 for Aabenraa Kommune. Den sydøstligste del af projektområdet er beliggende inden for værdifulde geologiske områder.

Der er ikke registreret kulturarvsarealer, fredede og ikke fredede fortidsminder, og området indeholder ikke fortidsmindebeskyttelseszoner til gravhøje eller beskyttede sten- og jorddiger.

Den sydlige del af projektområdet er udlagt som støjbelastet areal på grund af Bovrup Bjerg Vindmølle, beliggende ca. 330 meter syd herfor.

Projektområdet ligger udenfor kystnærhedszonen.

Arten af og kendetegn ved den potentielle miljøpåvirkning

I forhold til vurdering af støj, ligger der 2 landejendomme inden for 100 meter af det ansøgte område, hhv. 30 meter og 90 meter vest-nordvest for området. Inden for en radius af 300 meter findes i alt 7 landejendomme. I forbindelse med indvindingen af de enkelte graveetaper opskubbes mulden i baner parallel med graveetaperne. Derved etableres der jordvolde, der vil fungere som støjvolde mod de nærmest landejendomme. Indenfor de enkelte etaper indvindes der ligeledes fra nord mod syd, således afstanden til de nærmeste ejendomme hurtigt øges.

På baggrund af indvindingens karakter, og da der kun benyttes 1 stk. gravemaskine/dozer ad gangen, vurderes det, at de vejledende støjgrænser jf. Miljøstyrelsens vejledning om ekstern støj fra virksomheder, Vejl. Nr. 5/1984 for områdetype 3 på 55 dB i dagtimerne kl. 07-18 herved kan overholdes i driftsfasen mellem kl. 07-17. Det vurderes ligeledes, at den støj, der vil kunne forekomme i forbindelse med afrømning af muld og anlæg af jord-/støjvolde og senere i forbindelse med nedlæggelse af jordvoldene, vil kunne holde sig under den sædvanligt benyttede støjgrænse for anlægstøj på 70 dB.

Grundet projektets karakter, hvor det også er taget i betragtning, at der indvindes med 1 gravemaskine i korte perioder af 1-2 uger ad gangen i sommerhalvåret og efterbehandling foretages umiddelbart efter indvinding, vurderes projektet efter en samlet afvejning ikke at være til væsentlig gene for de nærliggende beboelser i tæt på projektområdet.

Natura 2000-område nr. 94, Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov, som omfatter Habitatområde H83 og Fuglebeskyttelsesområde F68, består af flere skove, Rinkenæs Skov, Dyrehaven, Tralskov og Rode Skov - også kaldet Gråstenskovene. Skovene er meget varierede og består overvejende af gammel løvskov. Bøgeskov på muldbund er den mest udbredte naturtype, men også ege-blandskov og elle- og askeskov er udbredt i området. Hvepsevågen yngler flere steder i skovene, mens rødrygget tornskade findes i nogle af de mere åbne områder i den vestlige del af fugle-beskyttelsesområdet. Skovområderne rummer desuden et

stort antal småsøer. Jf. Natura 2000-plan 2022-2027 er de overordnede målsætninger for Natura 2000-området, at området sikres og i sin helhed så vidt muligt fremstår som et sammenhængende, varieret naturområde samt sikrer naturtypernes funktion som levesteder for udpegningsgrundlagets ynglefugle.

Miljøpåvirkning som følge af den ansøgte lerindvinding er meget lokal. Støj, støv, vibrationer og emissioner af kvælstofoxider uddør eller fortyndes inden for kort afstand og vil derfor kun kunne påvirke de helt nære omgivelser til graveområdet og vil dermed ikke medføre påvirkninger på Natura 2000-område nr. 94 eller mere fjerntliggende Natura 2000 områder. Det skyldes projektets karakter, hvor der kun anvendes 1 maskine til indvindingen, og at leret køres direkte til teglværk uden forarbejdning i projektområdet. Derudover foregår indvindingen i korte kampagner på 1-2 uger ad gangen i sommerhalvåret og alene over grundvandsspejl uden væsentlig terrænen ændring. Region Syddanmark vurderer således samlet set, at projektet hverken direkte eller indirekte vil påvirke bevaringsmålsætningerne for Natura 2000-område nr. 94 eller mere fjerntliggende Natura 2000 områder væsentligt, og der skal derfor ikke foretages en nærmere konsekvensvurdering.

Der er ikke registreret forekomst af beskyttede eller fredede arter inden for projektområdet, som desuden ikke vurderes af udgøre et egnet yngle- eller rasteområde for bilag IV arter. Region Syddanmark vurderer, at projektet ikke kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for dyrearter optaget på habitatdirektivets bilag IV, eller ødelægge plantearter, som ligeledes er optaget på bilag IV.

Ifølge Vandområdeplanerne 2021-2027 er der ingen målsatte vandløb, søer eller kystvande indenfor projektområdet. Nærmeste målsatte vandløb ligger mellem 550 og 900 meter mod syd og ca. 750 meter øst for projektområdet og løber ud i Als Fjord. Nærmeste målsatte søer er Margrethe Sø og Gråsten Slotssø, der ligger i en afstand af ca. 5,9 km syd for projektområdet. Nærmeste målsatte kystvand er Als Fjord, som ligger i en afstand ca. 4 km nordvest for projektområdet. Der vil ikke blive gravet under grundvandsspejl, og der vil ikke blive udledt vand i forbindelse med indvinding. På grund af disse forhold og afstanden til vandløb, sø og kystvand, vurderes lerindvindingen ikke at forringe overfladevandområdernes økologiske eller kemiske tilstand, og det vurderes, at lerindvindingen ikke hindrer fremtidig målopfyldelse af den økologiske eller kemiske tilstand.

Ifølge Vandområdeplanerne 2021-2027 findes der en terrænnær og to dybe grundvandsforekomster under det ansøgte område. Der foretages ikke lerindvinding under grundvandsspejl. Indvinding af ler påvirker ikke grundvandsforekomsters kvantitative tilstand, idet hverken grundvandsstanden eller grundvandets strømningsretning påvirkes, og dermed er der heller ikke risiko for indtrængning af saltvand eller andre uønskede stoffer. Det følger heraf, at der ligeledes ikke er risiko for påvirkning af grundvandsafhængige terrestriske økosystemer. Lerindvinding påvirker som udgangspunkt ikke grundvandsforekomsters kemiske tilstand. Afgravningen af ler vil medføre en ubetydelig ændring af den naturlige beskyttelse af grundvandet, da der fortsat vil være et betydeligt beskyttende lerdække over grundvandsforekomsterne. Der vurderes ikke at være risiko for akkumulation eller udfældning af naturligt forekommende stoffer, som kan påvirke forekomsternes kemiske tilstand. Det følger heraf også, at der ikke er risiko for påvirkning af grundvandsafhængige terrestriske økosystemer. Der efterbehandles tilbage til konventionel drift. Det vurderes, at den

kemiske tilstand af grundvandsforekomsterne stadig kan opretholdes, da grundvandets sårbarhed ikke øges i et omfang, der kan have betydning for forekomsternes kemiske tilstand. Samlet vurderes projektet ikke at forringe kvantitativ eller kemisk tilstand af forekomsterne eller at hindre fremtidig opfyldelse af de fastlagte miljømål.

Projektet vurderes ikke at medføre påvirkning af grundvand, drikkevand eller interesser knyttet hertil. Råstofindvindingen drejer sig om afgravning af rødbrændende ler til en dybde af ca. 1,25 meter under terræn. Det overfladenære grundvandsspejl ligger ca. 3 – 4 meter under terræn, hvorfor der ikke vil blive gravet under grundvandsspejlet. Afgravningen af ler vil medføre en ubetydelig ændring af den naturlige beskyttelse af de dybereliggende grundvandsforekomster, da der fortsat vil være et betydeligt beskyttende lerdække over grundvandsforekomsterne på mere end 30 meter, og filtersætningen i de nærmeste borer er alle placeret dybere end 30 meter under terræn.

Projektet vurderes ikke at medføre påvirkning af beskyttet natur. Der vil ikke blive gravet under grundvandsspejlet, og der vil dermed heller ikke opstå en lokal sænkning af grundvand som følge af indvindingen.

Projektområdet er kuperet, men idet der ikke fjernes væsentligt topografisk opland til overfladevandområder, og idet der ikke vil blive gravet under grundvandsspejlet eller gravet direkte i nogle overfladevandsforekomster, vurderes der ikke at være nogen risiko for, at projektet kan påvirke omkringliggende overfladevandsforekomster, hvor nærmeste forekomst er den beskyttede sø ca. 20 meter mod sydøst. Der er derfor ingen risiko for, at projektet kan påvirke beskyttet natur, selvom der planlægges etablering af dræn efter endt indvinding.

Region Syddanmark vurderer, at der ikke er øvrige potentielle miljøpåvirkninger, og at ingen af de enkelte miljøpåvirkninger beskrevet i screeningsskemaet er vurderet at være væsentlige i sig selv eller samlet set.

Partshøring

Region Syddanmark har foretaget en partshøring i medfør af forvaltningslovens⁵ § 19. Jf. miljøvurderingslovens § 35, stk. 1, nr. 1 skal berørte myndigheder ligeledes høres, inden der træffes afgørelse. Høringen forløb i perioden den 9. september 2024 til den 7. oktober 2024 og har været sendt i høring til følgende:

Ansøger og indvinder: I/S Lertranskøb: pc.lertrans@outlook.dk
Lodsejere, beboere, og virksomheder på matr.nr.: 6, 9, 18, 32a, 32b, 51, 73, 192a, 620, 666, 694, 707, 708, 713, og 774 Bovrup, Varnæs
Aabenraa kommune: industri@aabenraa.dk , lh@aabenraa.dk
Museum Sønderjylland, arkæologisk afdeling: planer@msj.dk
Slots- og Kulturstyrelsen: post@slks.dk
Vejdirektoratet: hoeringer@vd.dk
Haderslev Stift: kmhad@km.dk

⁵ Bekendtgørelse af forvaltningsloven jf. lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014 med senere ændringer.

Energinet Gas: ledningsinfo@energinet.dk
Energinet El: 3.parter@energinet.dk

Der indkom 3 høringssvar fra hhv. Aabenraa kommune, Museum Sønderjylland, og Haderslev stift. Hørings-svarene og regionens bemærkninger hertil kan ses i nedenstående tabel.

Hvem	Høringssvar	Regionens bemærkninger
Aabenraa kommune	<u>Angående vej og adgang til arealerne</u> Vedr. adgangsmuligheder til projektområdet, mod Kidingvej i vest og Brokbjergvej i øst. Adgang mod Kidingvej skal ske fra projektområdet via privat matrikler og grusvejen (matr. 785 Bovrup, Varnæs) og videre mod Kidingvej. Grusvejen, matr. 785 Bovrup, Varnæs er privat fællesvej der ligger i det åbne land og er ejet af Aabenraa Kommune. Grusvejen er omfattet af love om private fælles veje, land-reglerne. Grusvejen er ca. 145 meters lang og meget smal, ca. 2,5-5 meters bredde. Vejen går igennem matr. Nr. 708 som er privat matrikel og privat ejers. For at kunne komme frem til grusvejen, skal man passere private matrikler. Etablering af interne veje på private matrikler eller evt. køb af matrikler, kræver tilladelse fra private lodsejere. Ansøgeren skal selv sørge for at indhente de nødvendige tilladelser og private aftaler på plads, da der er behov for at køre på privat matrikler. Både Kidingvej og Brokbjergvej er kommuneveje. Begge veje er meget smalle og Vejmyndigheden er bekymret for, at kørsel til og fra projektområdet med tunge lastbiler medfører, at vejene og rabatterne går i stykker. Hvordan sikrer ansøgeren, at to lastbiler eller evt. en lastbil og en personbil kan passere hinanden uden at give passageproblemer - og uden at ødelægge vejarealet? Ansøgeren skal også redegøre for,	Regionen bemærker, at en overkørselstilladelse/tilladelse til etablering af adgangsvej til råstofgrave ikke er en del af samordningspligten jf. administrationscirkulæret⁶. Ansøger er blevet forelagt høringssvaret, og har oplyst, at ansøger søger om en overkørselstilladelse, når råstofstilladelsen er meddelt.

⁶ Cirkulære nr. 9418 af 23. juni 2014 om regionrådenes behandling af ansøgninger om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding og af anmeldelser om ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding.

	at trafikken på kommunevej kan afvikles tilfredsstillende og trafiksikkert. Etablering af ny vejadgang eller ændring af anvendelse af adgang fra området mod offentlige veje, både mod Kidingvej og Brokbjergvej kræver tilladelse hos Vejmyndigheden. Evt. etablering af jordvold må ske i en rimelig afstand og må ikke være til gene for oversigtsforholdene. Jordvolden må ikke lukke de eksisterende adgange til private lodsejere og tilsynsførende til bl.a. monitoringsboringer, skal have fri passage/kørsel til deres ærinde. I henhold til vejloven § 73: Der skal søges om vejmyndighedens tilladelse, inden der foretages forandringer, herunder opgravning m.v., på en offentlig vejs areal. Uopsættelige reparationsarbejder på ledninger kan dog udføres uden tilladelse, når der snarest herefter sker anmeldelse til vejmyndigheden: <i>"Stk. 3: Det kræver vejmyndighedens tilladelse at foretage udgravning eller påfyldning nærmere vejens areal end 3 m., samt nærmere vejens areal end svarende til to gange højdeforskellen mellem udgravningen eller påfyldningen og vejens areal"</i>. <u>Angående natur</u> Der skal holdes en afstand til søen på min. 10 meter. Der skal laves en paddeundersøgelse for at se, om der evt. skulle være en eller flere bilag IV arter i søen.	Regionen tager oplysningen til efterretning, men vil bemærke, at regionen ikke kan stille vilkår i en screeningsafgørelse. Regionen har på det foreliggende grundlag vurderet, at ingen bilag IV arter og deres yngle- og rasteområder påvirkes af projektet. Dertil har regionen vurderet, at en yderligere undersøgelse for forekomst og påvirkning af bilag IV arter og deres respektive yngle- og rasteområder ikke er nødvendig.
Museum Sønderjylland	Museet har noteret, at vores udtalelse er delvis med i screeningsskemaet på s. 34-35 under pkt. 44 <i>Kan projektet påvirke arkæologiske værdier/landskabstræk?</i> Samt afkrydsning i "nej" i skemaet. Vi vil sætte pris på, om vores fulde udtalelse videresendes til ansøger også	Regionen kan forsikre, at alle høringssvar afgivet gennem hele ansøgningsprocessen er/vil videregives til ansøger. Dette gælder både høringssvar til myndighedshøringen, høringssvar til screeningsafgørelsen, og fremtidige høringssvar til råstof-tilladelsen. Ansøger får tilsendt alle høringssvar i fuld længde.

Haderslev stift	Haderslev Stift har ingen bemærkninger til udkastet til screeningsafgørelse i forbindelse med ansøgning om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding på matr.nr. 713 Bovrup, Varnæs i Aabenraa Kommune.	
-----------------	--	--

De indkomne høringssvar har ikke givet anledning til, at vurderingerne angivet i screeningsskemaet skal ændres.

Klagevejledning

Region Syddanmarks afgørelse efter miljøvurderingsloven kan for så vidt angår retlige spørgsmål påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Klageberettigede er: Miljøministeren, enhver med retlig interesse i sagens udfald samt landsdækkende foreninger og organisationer, der som formål har beskyttelsen af natur og miljø eller varetagelsen af væsentlige brugerinteresser inden for arealanvendelsen og har vedtægter eller love, som dokumenterer deres formål, og som repræsenterer mindst 100 medlemmer.

Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet skal indsendes elektronisk via klageportalen, som man finder et link til på forsiden af [Nævnenes Hus](#), hvor man logger ind med f.eks. NEM-ID.

Klagen videresendes gennem klageportalen til den myndighed, der har truffet afgørelsen. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i klageportalen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser din klage, hvis du sender den uden om klageportalen, medmindre du er blevet fritaget for brug af klageportalen. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Nævnet afgør herefter, om du kan fritages for at bruge klageportalen. [Se betingelserne for at blive fritaget.](#)

For behandling af klagen skal der betales et gebyr. Privatpersoner skal betale et gebyr på 900 kr. Virksomheder og organisationer skal betale et gebyr på 1.800 kr. Gebyret betales med betalingskort i Klageportalen. Gebyret tilbagebetales, hvis klager får helt eller delvis medhold i klagen.

En evt. klage skal være tilgængelig for Region Syddanmark i klageportalen senest den 22. november 2024 kl. 23.59.

Ansøger får besked, hvis der klages over afgørelsen.

Klage har ikke opsættende virkning, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Hvis afgørelsen ønskes indbragt for domstolene, skal dette ske inden 6 måneder fra offentliggørelsen af denne afgørelse.

Offentliggørelse af afgørelsen

Jf. miljøvurderingsbekendtgørelsens § 13 kan offentliggørelse ske udelukkende digitalt. Afgørelsen offentliggøres på regionens hjemmeside.

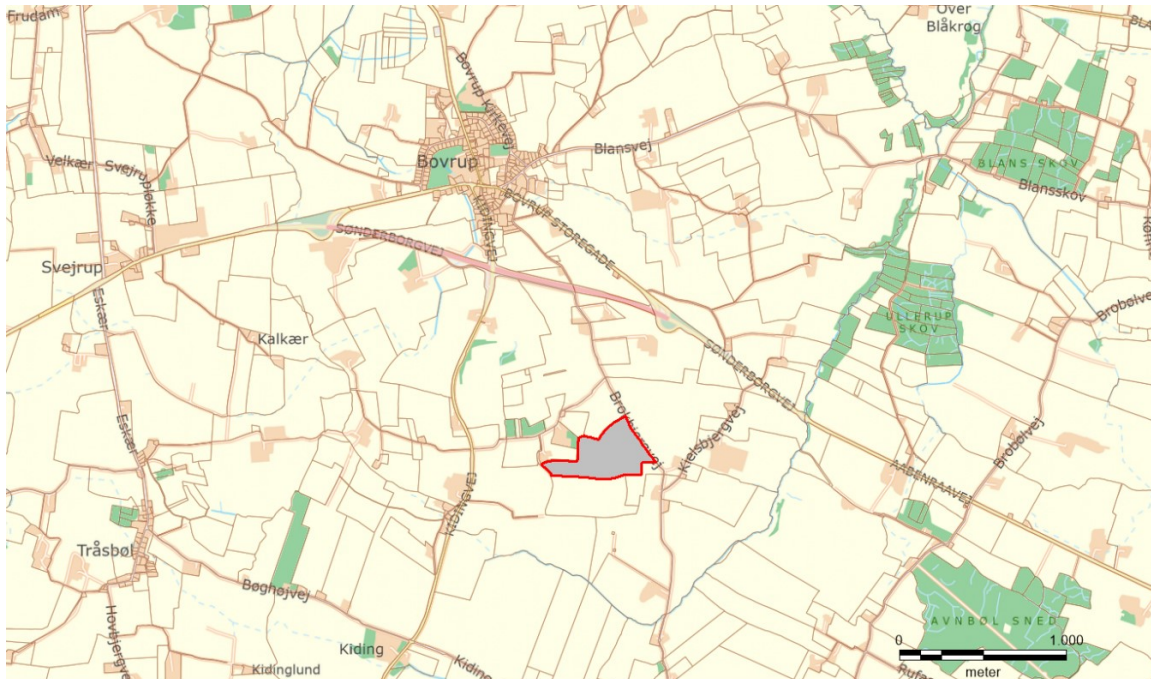
Øvrigt

Yderligere oplysninger kan fås ved henvendelse til undertegnede.

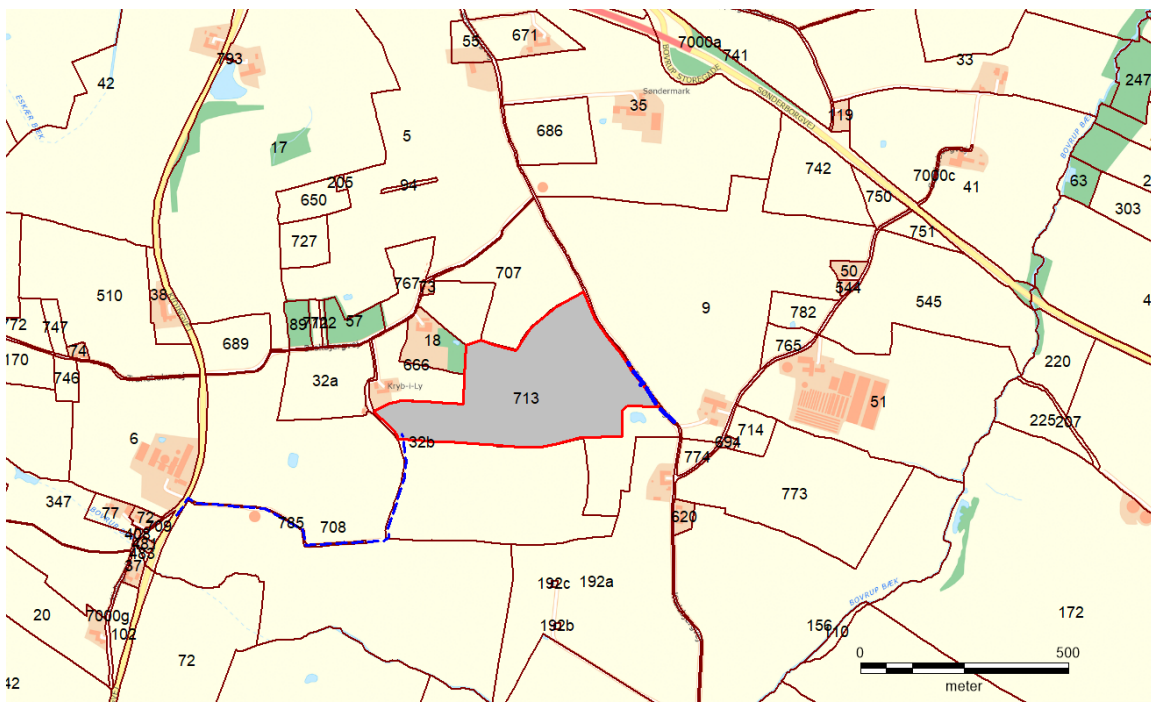
Med venlig hilsen

Frederik Vad
Biolog

Bilag 1 - Oversigtskort

Figur 7. Oversigtskort over ansøgte område (gråt med rød omkreds).

Figur 8. Oversigtskort over ansøgte område (gråt med rød omkreds), og adgangsvej (blå streg).

Skema til brug ved screening af projekter på bilag 2

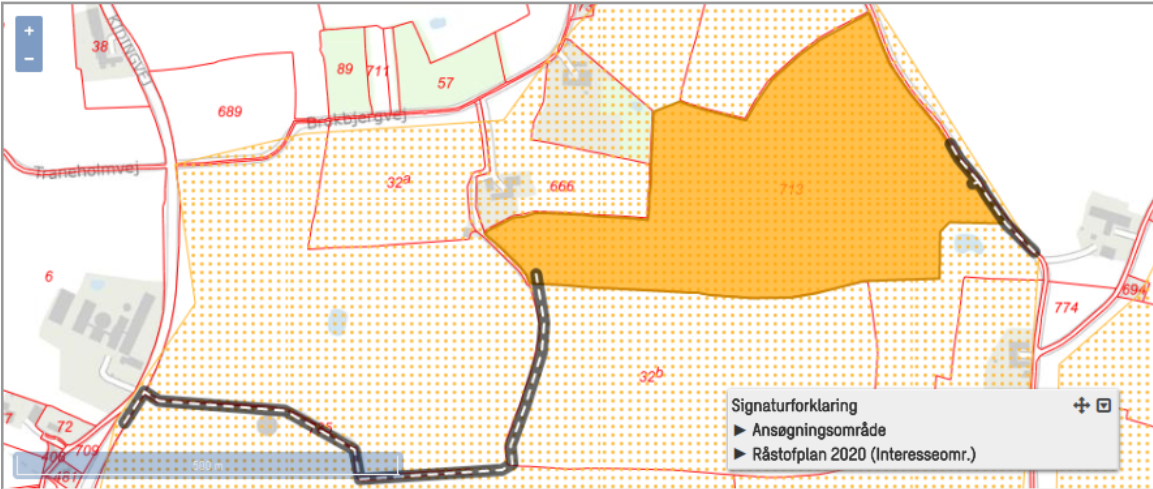
Kriterier iht. bilag 6 i lovbek. nr. 4 af 3. januar 2023 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM)

Nedenstående skema omfatter kriterier jf. bilag 6 til bestemmelse af, hvorvidt projekter omfattet af bilag 2 skal underkastes en miljøkonsekvensvurdering. Oplysningerne i skemaet er baseret på oplysninger fra ansøger om projektets karakteristika mm. i råstofansøgning af den 2. maj 2024 samt anmeldelse efter miljøvurderingsloven. Endvidere er statslig, regional og kommunal planlægning samt oplysninger indkommet ved høring af berørte myndigheder inddraget. Tilgængelige oplysninger om projektområdet fra relevante registre og geografiske informationssystemer så som Danmarks Miljøportal, PlansystemDK og MiljøGIS er inddraget i vurderingerne.

Projektets karakteristika

1. Projektbeskrivelse – jf. ansøgningen	Der er ansøgt om tilladelse til indvinding af rødbrændende ler i 10 år på del af matr.nr. 713 Bovrup, Varnæs i Aabenraa Kommune. Det ansøgte areal er på ca. 12,7 ha og er beliggende inden for udpegede interesseområder for ler udlagt i Råstofplan 2020. Region Syddanmark har jf. retningslinjerne i Råstofplan 2020 mulighed for at give tilladelse til indvinding af rødbrændende ler udenfor graveområderne i Jylland, dvs. indenfor de udpegede interesseområder. Det ansøgte område ligger ca. 1,5 km syd for Bovrup og mellem Broksbjergvej i øst og Kidingvej i vest. Der ansøges om en årlig indvinding på op til 10.000 m³. Der indvindes ikke under grundvandspejlet. Ifølge ansøgningen er gravedybden ca. 1 meter, og hertil kommer et muldlag på 0,25 meter. Indvindingen vil foregå i korte perioder af maks. en til to ugers varighed i sommerhalvåret og i tørre perioder. Indvindingen er planlagt til at foregå i 12 graveetaper. Adgangsveje til projektområdet er Kidingvej i vest og Broksbjergvej i øst. Leret udgraves med 1 stk. gravemaskine/dozer ad gangen og læsses direkte fra gravemaskine på lastbil, som kører leret på depot hos teglværker beliggende nær Nybøl Nor. Der opbevares ikke brændstof i råstofgraven.
---	---

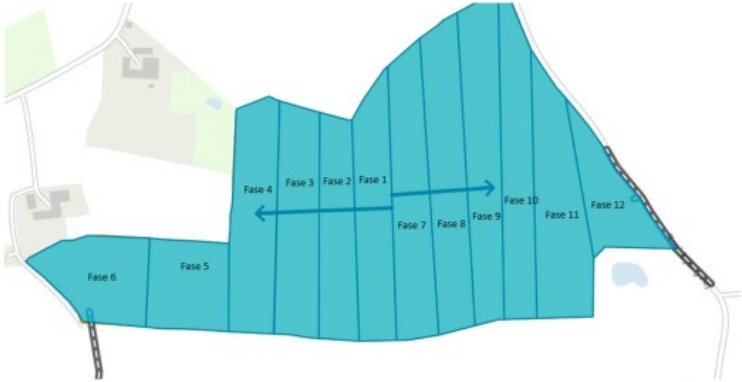
	De ansøgte driftstider og tider for læsning er fra kl. 07.00 til kl. 17.00 mandag til fredag. Der arbejdes ikke i weekender og på helligdage. Der planlægges kørsel med 90 lastbiler dagligt. Mulden oplægges i baner parallel med graveetaperne. Derved vil jordvoldene fungere som støjvolde mod de nærmest ejendomme, beliggende i en afstand af hhv. 30 meter og 90 meter, hvor indvindingen foregår tættest på, så de vejledende grænseværdier for støj kan overholdes. Skulle der være brug for bekæmpelse af støv vil dette ske ved vanding. Vandet vil være hanevand fra nærliggende teglværk eller gård. Området efterbehandles til landbrug som de enkelte etaper færdiggøres ved tilbagelægning af den afrømmede muld, og der etableres dræn på de efterbehandlede arealer. Skrænter omkring området efterbehandles med anlæg 1:2, som også svarer til afgravningsanlægget.
2. Bygherre – navn, adresse, mail og telefonnummer	I/S Lertranskøb v. Peter Christensen, Amtsvejen 23, 6400 Sønderborg. e-mail: pc.lertrans@outlook.dk Tlf./mobil: 2310 9140
3. Bygherres kontaktperson, mail og telefonnummer	Se pkt. 2
4. Projektets placering og arealbehov i ha	Projektområdet ligger ca. 1,5 km syd for Bovrup og mellem Broksbjergvej i øst og Kidingvej i vest. Arealet udgør ca. 12,7 ha.

5. Oversigtskort	 Figur 9. Oversigtskort: Det ansøgte område er angivet med orange polygon, mens adgangs- og udkørselsveje er angivet med sort streg.
6. Projektets behov for råstoffer – type og mængde i anlægs- og driftsfasen	Der er ikke behov for råstoffer i forbindelse med indvindingsprojektet, da der er tale om et råstofindvindingsprojekt.
7. Projektets behov for vand – kvalitet og mængde i anlægsfasen og driftsfasen	Der vil sandsynligvis ikke være behov for vand i projektet. Skulle der dog være brug for bekæmpelse af støv, vil dette ske ved vanding. Vandet vil være hanevand fra nærliggende teglværk eller gård.
8. Mængden og typen af affald som følge af projektet i anlægs- og driftsfasen	Der vil ikke blive genereret affald som følge af projektet.
9. Mængden og typen af spildevand som følge af projektet i anlægs- og driftsfasen	Der vil ikke blive genereret spildevand som følge af projektet.

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
10. Er der andre ejere end bygherre?	Ja			Ejer: Karsten Schmidt Jørgensen, Kielsbjergvej 6, 6200 Aabenraa.
11. Er der andre projekter eller aktiviteter i område, der sammen med det ansøgte medfører en påvirkning af miljøet (kumulative forhold)			Nej	Ansøger har tilladelse til indvinding af ler på matr.nr. 32b Bovrup, Varnæs beliggende umiddelbart syd for projektområdet. Ansøger har oplyst på markmøde den 10/6 2024, at der ikke vil være samtidig indvindingsdrift i de to projekter, og Region Syddanmark vurderer, at der grundet projektets karakteristika med kortvarige indvindingskampagner og efterfølgende efterbehandling ikke vil være væsentlig kumulation med andre projekter eller aktiviteter.
12. Forudsætter projektet etablering af yderligere vandforsyningskapacitet			Nej	
13. Kræver bortskaffelse af affald og spildevand ændringer af bestående ordninger?			Nej	

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
14. Overskrides de vejledende grænseværdier for støj?			Nej	Støj reguleres efter Miljøstyrelsens vejledning om ekstern støj fra virksomheder, Vejl. Nr. 5/1984. Der anvendes de grænseværdier, som gælder for områdetype 3 (områder med blandet bolig- og erhvervsbebyggelse). Der ligger 2 landejendomme inden for 100 meter af det ansøgte område, hhv. 30 meter og 90 meter vest-nordvest for området. Inden for en radius af 300 meter findes i alt 7 landejendomme. Til lerindvindingen vil der blive anvendt 1 stk. gravemaskine/døzer ad gangen. Der læsses direkte fra gravemaskine på lastbil, hvorved der ikke sker oparbejdning af leret på det ansøgte område. I forbindelse med indvindingen af de enkelte etaper opskubbes mulden i baner parallel med graveetaperne. Derved etableres der jordvolde, der vil fungere som støjvolde mod de nærmest ejendomme, beliggende i en afstand af hhv. 30 meter og 90 meter, hvor indvindingen foregår tættest på. Indenfor de enkelte etaper indvindes der ligeledes fra nord mod syd, således at afstanden til de nærmeste ejendomme hurtigt øges. Indvindingen

Kriterium	Ja	Bør un- der- sø- ges	Nej	Bemærkninger
				er begrænset til korte perioder af maks. en til to ugers varighed i sommerhalvåret og i tørre perioder. På baggrund af indvindingens karakter, og da der kun benyttes 1 stk. gravemaskine/dozer ad gangen, vurderes det, at de vejledende støjgrænser for områdetype 3 på 55 dB i dagtimerne kl. 07-18 herved kan overholdes i driftsfasen mellem kl. 07-17. Det vurderes ligeledes, at den støj, der vil kunne forekomme i forbindelse med afrømning af muld og anlæg af jord-/støjvolde og senere i forbindelse med nedlæggelse af jordvoldene, vil kunne holde sig under den sædvanligt benyttede støjgrænse for anlægsstøj på 70 dB.

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				5. Gravplan Figur 10. Oversigtskort over graveetaperne.
15. Vil anlægget give anledning til vibrationsgener?			Nej	Der anvendes ikke maskiner eller materiel, som vil give anledning til væsentlige vibrationsgener indenfor eller omkring det ansøgte område. Tidligere undersøgelser fra råstofgrave, herunder én lergrav, har vist, at en afstand på 25 meter er nok til, at der ikke er væsentlige påvirkninger på personer og bygninger. Da der holdes

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				en afstand på minimum 30 meter til nærmeste bygninger, vurderes det, at anlægget ikke vil give anledning til vibrationsgener for omkringliggende beboelser.
16. Vil anlægget give anledning til støvgener?			Nej	Der er ikke risiko for støvgener fra det ansøgte område, da ler sjældent tørrer helt ud, og dermed giver anledning til støvgener. Sker udtørring på de åbne graveflader, vil disse blive støvdæmpet med vand. Transport ind og ud af graven med lastbiler vil kunne støve, men støvgenerne kan begrænses ved vanding af adgangsvejene.
17. Vil anlægget give anledning til lugtgener?			Nej	Lergravning medfører ikke lugtgener.
18. Vil anlægget give anledning til lysgener?			Nej	Da der udelukkende indvindes i dagtimerne i sommerhalvåret, er der ikke behov for belysning, som kan medføre lysgener uden for projektområdet.
19. Må anlægget forventes at udgøre en særlig risiko for uheld?			Nej	Råstofindvinding er ikke omfattet af risikobekendtgørelsen, og der er ikke en særlig risiko for uheld i forbindelse med anlæg eller drift af lergraven.
20. Overskrides de vejledende grænseværdier for luftforurening?			Nej	I forbindelse med selve råstofindvindingen vil gravemaskinen og lastbiler til og fra området forurene luften med især NOx og partikler, som kan påvirke menneskers sundhed. Indvindingen foregår i korte kampagner på 1 til 2 uger ad gangen i sommerhalvåret

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				i tørre perioder og vil foregå i åbent land, hvor der vil ske en opblanding og stor fortynding af de udledte stoffer, og dermed vil luftkvaliteten ikke blive påvirket væsentligt.
21. Vil projektet udgøre en risiko for vandforurening (grundvand og overfladevand)?			Nej	Hele projektområdet ligger i område med særlige drikkevandsinteresser (OSD). Området ligger inden for indsatsområder (IO) og nitratfølsomme indvindingsområder (NFI) – på nær et meget begrænset areal i vest, men uden for sprøjtemiddelfølsomme indvindingsområder (SFI) og boringsnære beskyttelsesområder (BNBO). Nærmeste BNBO ligger i Bovrup inden for indvindingsoplandet til Bovrup Vandværk ca. 1,6 km nord for projektområdet. Nærmeste private drikkevandsboring, DGU nr. 169.130, ligger ca. 250 meter syd-sydøst for projektområdet med et grundvandspejl ca. 22,15 meter under terræn og en filtersætning i niveauet 37,9-39,9 m u.t. Det primære grundvandsspejl i omkringliggende boringer ligger tilsvarende dybere end 20 meter under terræn. Der ligger en § 3 sø ca. 20 meter sydøst for projektområdet, som er opstået efter tidligere indvinding af ler. Søen har vandspejl i

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				kote ca. 36,7 meter DVR90 svarende til ca. 3 meter under terræn i det lave område ved søen. Inden for det ansøgte område vil indvindingen af ler foregå til ca. 1-1,25 meter under terræn. Ifølge ansøger er der prøvegravet til 4 meter under terræn. Der vil ikke blive gravet under grundvandsspejlet i forbindelse med lerindvindingsprojektet. Der vil dermed heller ikke opstå en lokal sænkning af grundvand som følge af indvindingen. Projektområdet er kuperet, men idet der ikke fjernes væsentligt topografisk opland til overfladevandområder, og idet der ikke vil blive gravet under grundvandsspejlet eller gravet direkte i nogle overfladevandsforekomster, vurderes der ikke at være nogen risiko for, at projektet kan påvirke omkringliggende overfladevandsforekomster, hvor nærmeste forekomst er den beskyttede sø ca. 20 meter mod sydøst. Indvinding af ler udgør ikke en væsentlig risiko for forurening af grundvand eller overfladevand. Risiko for grundvandet består i ri-

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				siko for spild og lækage af drivmidler og hydraulikolie ved påkørsler, uheld, mv. risikoen for lækage og spild er lille, da evt. spild vil ske under drift og vil derfor blive opdaget umiddelbart, hvilket betyder, at risikoen for forurening af grundvandet er meget lille. Der opbevares og håndteres ikke miljøfremmede stoffer (brændstoffer mv.) i lergraven. Tankning af materiel sker uden for lergraven, og vedligehold af maskiner sker på værksted. Samlet set vurderes grundvandet ikke at blive mere sårbart overfor forurening under eller efter råstofindvindingen. Projektet vurderes ikke at udgøre en risiko for forurening af overfladevand, idet der ikke fjernes væsentligt topografisk opland til overfladevandområder, og idet der ikke vil blive gravet under grundvandsspejlet eller gravet direkte i nogle overfladevandsforekomster. Samtidig vil der heller ikke blive udledt vand fra området i forbindelse med indvindingen. I forbindelse med efterbehandling ønsker ansøger at etablere dræn på marken. Aabenraa Kommune har oplyst, at såfremt

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				dræn sløjfes eller anlægges, gøres det opmærksom på, at dræn også er omfattet af Vandløbsloven. Derfor vil regulering af dræn kræve tilladelse efter Vandløbsloven.

Projektets placering

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
22. Forudsætter projektet ændring af den eksisterende arealanvendelse?	Ja			Det ansøgte område anvendes i dag til jordbrugsmæssige formål, og området er udlagt som særlig værdifuldt landbrugsområde jf. Kommuneplan 2015-2026 for Aabenraa Kommune. Der vil ske en begrænset ændring af arealanvendelsen, mens selve råstofindvindingen pågår og primært indenfor de enkelte graveetaper. Efter endt indvinding af de enkelte graveetaper vil disse blive efterbehandlet til jordbrugsmæssige formål.

Kriterium	Ja	Bør un- der- sø- ges	Nej	Bemærkninger
23. Forudsætter projektet ændring af en eksisterende lokalplan for området?			Nej	Der er ikke nogen vedtaget lokalplan eller lokalplan i forslag på det ansøgte område. Nærmeste lokalplan 16-06 ligger ca. 300 meter mod syd og omfatter <i>Vindmøllepark Bovrup Bjerg</i> .
24. Forudsætter projektet ændring af kommuneplanen?			Nej	Der er ikke nogen vedtaget kommuneplanrammer eller kommuneplanrammer i forslag på det ansøgte område. Nærmeste kommuneplanramme nr. 1.9.018.V ligger ca. 300 meter mod syd og omfatter ovenfor nævnte vindmølleanlæg.
25. Indebærer projektet behov for at begrænse anvendelsen af naboarealer ud over hvad der fremgår af gældende kommune- og lokalplaner?			Nej	Projektet vil ikke medføre ændring af naboarealernes anvendelse
26. Vil projektet udgøre en hindring for fremtidig anvendelse af områdets råstoffer?			Nej	Det ansøgte projekt omhandler indvinding af rødbrændende ler, hvormed området vil blive anvendt til råstofindvinding. Efterbehandling af området tilbage til jordbrugsmæssige formål vil ikke hindre eventuel senere indvinding af dybereliggende gulbrændende ler.
27. Vil projektet udgøre en hindring for fremtidig anvendelse af områdets grundvand?			Nej	Projektområdet ligger i område med særlige drikkevandsinteresser (OSD), men udenfor indvindingsoplande til nærmeste vandværk, Bovrup Vandværk, der beliggende ca. 2 km nord for projektområdet

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				Bovrup Vandværk indvinder fra tre borer DGU nr. 161.172, 161.173 og 161.183, beliggende ca. 1,9 km nord for projektområdet i Bovrup by. Der indvindes fra dybereliggende sandlag. Boringerne er filtersat i intervallet mellem 54 og 66 meter under terræn, og der er registreret et vandspejl mellem 25 og 25,7 meter under terræn. Nærmeste drikkevandsboring, DGU nr. 169.130, ligger ca. 250 meter syd-sydøst fra projektområdet. Råstofindvindingen drejer sig om indvinding af rødbrændende ler til en dybde af ca. 1,25 meter under terræn, og da grundvandet ligger dybere end 4 meter under terræn, jf. prøvegravningerne, vil der ikke blive gravet under grundvandsspejlet i forbindelse med lerindvindingsprojektet. Risiko for grundvandet består i risiko for spild og lækage af drivmidler og hydraulikolie ved påkørsler, uheld, mv. Risikoen for lækage og spild er lille, da evt. spild vil ske under drift og derfor vil blive opdaget umiddelbart, hvilket betyder, at risikoen for forurening af grundvandet er meget lille.

Kriterium	Ja	Bør un- der- sø- ges	Nej	Bemærkninger
				Samlet set vurderes lerindvindingen hverken i anlægsfasen eller i driftsfasen eller efter endt gravning at udgøre en hindring for fremtidig anvendelse af områdets grundvand.
28. Indebærer projektet en mulig påvirkning af sårbare vådområder?			Nej	Nærmeste forekomst af sårbare vådområder er en beskyttet sø, der ligger ca. 20 meter mod sydøst. Der vil kun indvindes til en dybde af ca. 1,25 meter inkl. muldlaget, og der vil ikke blive gravet under grundvandsspejlet i forbindelse med lerindvindingsprojektet. Der vil dermed heller ikke opstå en lokal sænkning af grundvand som følge af indvindingen. Projektområdet er svagt kuperet og i den østlige del af området er der en mindre bakke, der hælder ned mod søen, men dette område udgør ikke et væsentligt topografisk opland til denne sø eller mere fjerntliggende sårbare vådområder. Der vurderes derfor ikke at være nogen risiko for, at projektet kan påvirke omkringliggende sårbare vådområder.
29. Er projektet tænkt placeret indenfor kystnærhedszonen?			Nej	Projektområdet ligger mere end 3 km fra kysten og dermed uden for kystnærhedszonens beskyttelseslinje.

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
30. Forudsætter projektet rydning af skov?			Nej	Der er ikke skov indenfor projektområdet, og hele projektområdet ligger inden for den kommunale udpegning med skovrejsning uønsket. Dog vil der i forbindelse med etablering af adgangsvej blive ryddet ca. 6 meter mindre træer og buske langs et læhegn. Træerne består af tjørn.
31. Vil projektet være i strid med eller til hinder for etableringen af reservater eller naturparker?			Nej	Projektet er ikke beliggende inden for reservater eller naturparker på det ansøgte område. Råstofgravningen med den efterfølgende påtænkte efterbehandling vil ikke være en hindring for etablering af reservater eller naturparker.
32. Tænkes projektet placeret i Vadehavsområdet?			Nej	Det ansøgte område ligger ikke i Vadehavsområdet.
33. Kan projektet påvirke registrerede, beskyttede eller fredede områder nationalt?			Nej	I en afstand af ca. 20 meter mod sydøst fra projektområdet er der registreret en sø, der er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Øvrige beskyttede søer ligger mere end 60 meter fra området. Søen er ikke udlagt med naturbeskyttelsesinteresser i Kommuneplan 2015-2026 for Aabenraas Kommune, og der er ingen økologiske interesser i forbindelse med projektområdet.

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				Der vil ikke blive gravet under grundvandsspejlet i forbindelse med lerindvindingsprojektet. Der vil dermed heller ikke opstå en lokal sænkning af grundvand som følge af indvindingen. Projektområdet er kuperet, men udgør ikke et væsentligt topografisk opland til søen eller andre, mere fjerntliggende beskyttede naturtyper. Der er derfor ingen risiko for, at projektet kan påvirke beskyttede naturtyper. Der er ingen fredede områder i nærheden af projektområdet.
34. Kan projektet påvirke registrerede, beskyttede eller fredede områder internationalt (Natura 2000)?			Nej	Natura 2000-væsentlighedsvurdering iht. § 6, stk. 1 i "Bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter" nr. 1098 af 21/08/2023 (Habitatbekendtgørelsen): Det nærmeste internationale naturbeskyttelsesområde ligger ca. 2,6 km syd for projektområdet. Der er tale om Natura 2000-område nr. 94, Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov, som omfatter Habitatområde H83 og Fuglebeskyttelsesområde F68, og med et samlet areal på 879 ha.

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				Natura 2000-område nr. 94 er jf. Natura 2000-plan 2022-2027 beliggende nordvest for Gråsten i Sønderborg Kommune. Området består af flere skove, Rinkenæs Skov, Dyrehaven, Tralskov og Rode Skov - også kaldet Gråstenskovene. Skovene er meget varierede og består overvejende af gammel løvskov. Bøgeskov på muldbund er den mest udbredte naturtype, men også egeblandskov og elle- og askeskov er udbredt i området. Hvepsevågen yngler flere steder i skovene, mens rødrygget tornskade findes i nogle af de mere åbne områder i den vestlige del af fuglebeskyttelsesområdet. Skovområderne rummer desuden et stort antal småøer. <i>Udpegningsgrundlag</i> Habitatområde H83 og Fuglebeskyttelsesområde F68 i gældende Natura 2000-plan 2022-2027 har følgende udpegningsgrundlag:

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 83

Naturtyper:	Lagune* (1150)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Nedbrudt højmosé (7120)
	Hængesæk (7140)	Kildevæld* (7220)
	Rigkær (7230)	Bøg på mor med kristtorn (9120)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blandskov (9160)
	Skovbevokset tørvemosé* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)
Arter:	Sumpvindelsnegl (1016)	Stor vandsalamander (1166)

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Figur 11. Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 83.

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 68

Fugle:	Rørhøg (Y)	Hvæpsevåge (Y)
	Isfugl (Y)	Rødrygget tornskade (Y)

Fugle, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. I parenteserne står "T" for trækfugl og "Y" for ynglefugl. Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Figur 12. Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 68.

Bevaringsmålsætninger

De overordnede målsætninger er, at området sikres og i sin helhed så vidt muligt fremstår som et sammenhængende, varieret naturområde samt sikrer naturtypernes funktion som levesteder for udpegningsgrundlagets ynglefugle.

De overordnede mål for området er desuden:

- Naturtyperne bøg på muld (9130) og ege-blandskov (9160) sikres, da naturtyperne er vigtige for områdets integritet og er arealmæssigt tunge.
- De artsrige habitatnaturtyper rigkær (7230) og kildevæld (7220) med stærkt ugunstig bevaringsstatus prioriteres højt.

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				• At sikre og sammenkæde levesteder for stor vandsalamander. • Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne. De konkrete målsætninger for området er generelt, at den samlede forekomst af naturtyper, arter- og fugles levesteder i Natura 2000-området, uanset om de er kortlagt, skal være stabil eller i fremgang, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det. <i>Projektets potentielle påvirkninger</i> Miljøpåvirkning som følge af den ansøgte lerindvinding er meget lokal. Støj, støv, vibrationer og emissioner af kvælstofoxider uddør eller fortyndes inden for kort afstand og vil derfor kun kunne påvirke de helt nære omgivelser til graveområdet og vil dermed ikke medføre påvirkninger på Natura 2000-område nr. 94 eller mere fjerntliggende Natura 2000 områder. Det skyldes projektets karakter, hvor der kun anvendes 1 maskine til indvindingen, og at

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				leret køres direkte til teglværk uden forarbejdning i projektområdet. Derudover foregår indvindingen i korte kampagner på 1 til 2 uger ad gangen i sommerhalvåret og alene over grundvandsspejl uden væsentlig terrænændring og uden en lokal sænkning af grundvandet som følge af indvindingen. Der udledes endvidere hverken overfladevand eller spildevand i forbindelse med indvindingen. Påvirkningen fra selve lerindvindingen vil dermed ikke strække sig ind i Natura 2000-område 94 eller andre Natura 2000 områder. Rørhøg, isfugl, hvepsevåge eller rødrygget tornskade er ikke observeret inden for projektområdet eller dets nærhed (jf. opslag i DOFbasen). På baggrund af observationer i DOFbasen og projektområdets anvendelse som konventionelt drevet landbrugsjord vurderes projektet ikke at beskadige yngle- eller rasteområde for fuglearter på udpegningsgrundlaget. Samlet set vurderes arterne på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet ikke at blive påvirket. Grundet projektområdets anvendelse som konventionelt drevet landbrugsjord og projektets karakter, hvor indvin-

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				dingen foregår i korte kampagner på 1 til 2 uger ad gangen i sommerhalvåret, vurderes fuglearter på udpegningsgrundlaget i andre, mere fjerntliggende fuglebeskyttelsesområder ikke at blive påvirket af projektet. Det vurderes, at på grund af projektets karakter kan det udelukkes, at råstofindvindingen inden for det ansøgte område vil påvirke arter, naturtyper eller fugle på Natura 2000-områders udpegningsgrundlag eller områdernes integritet hverken i sig selv eller i kumulation med andre aktiviteter eller råstofindvindingsprojekter nær projektområdet. <i>Kumulative effekter</i> Vurderingen af kumulative virkninger er baseret på ovenstående vurderinger i kombination med andre planer eller projekter, som kan medføre en kumulativ miljøpåvirkning. Ansøger har en indvindingstilladelse til lerindvinding på matr. nr. 32b Bovrup, Varnæs, der grænser op til området i syd. Indvinding vil ikke foregå samtidig i de to projekter, da gravekampagner på 1 til 2 uger ad gangen i sommerhalvåret afsluttes inden for et område, før der indvindes i det andet. Der er ikke andre planer eller projekter i

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				nærområdet, og der vil derfor ikke være nogle kumulative effekter. <i>Samlet vurdering</i> Region Syddanmark vurderer således samlet set, at projektet hverken direkte eller indirekte vil påvirke bevaringsmålsætningerne for Natura 2000-område nr. 94 eller mere fjerntliggende Natura 2000 områder væsentligt, og der skal derfor ikke foretages en nærmere konsekvensvurdering.
35. Forventes området at rumme beskyttede arter efter bilag IV?			Nej	I henhold til § 10 i "Bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter" nr. 1098 af 21/08/2023 (Habitatbekendtgørelsen) vurderes det, om det ansøgte projekt kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for dyrearter optaget på habitatdirektivets bilag IV, eller ødelægge plantearter ligeledes optaget på bilag IV. Ud fra "Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV" (2007, 2023 og 2024) samt artsrapporter udgivet ifm. NOVANA-programmet kan følgende bilag IV-arter have levested, fødesøg-

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				ningsområde eller sporadisk opholdssted i området: Vandflagermus, sydflagermus, troldflagermus, pipistrelflagermus, odder, markfirben, stor vandsalamander, spidssnudet frø og løvfrø. Der er foretaget opslag på Naturbasen.dk, Miljøportalen og Arter.dk med henblik på at undersøge artsregistreringer, og der er anvendt orthofotos til at udpege potentielle levesteder suppleret med markmødet den 10. juni 2024 på projektområdet. <i>Flagermus</i> Der er ikke registreret flagermus inden for eller i nærheden af projektområdet. Der er ikke skovarealer indenfor projektområdet, men størstedelen af området omgives af læhegn med buske og træer. Det vurderes, at der ikke er yngle- eller rasteområder for flagermus, som vil blive påvirket i forbindelse med det ansøgte projekt, da der ikke vil blive fældet træer eller nedrevet bygninger – på nær en kørevej på op til 6 meter, der etableres i den sydvestlige del af området, hvor der vil blive fældet buske og mindre træer af tjørn. Projektet vurderes heller ikke at påvirke ledelinjer, da der

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				kun fældes 6 meter af det sydlige læhegn. Da flagermus er natak-tive, vurderes forstyrrelse fra maskiner og køretøjer ikke at ud-gøre en væsentlig påvirkning af flagermus eller at påvirke den økologiske funktionalitet for flagermus i projektområdet. <i>Odder</i> Der er ikke registreret odder indenfor eller i nærheden af projekt-området. Uforstyrrede vandløb, søer, moser og fjordområder med gode skjulemuligheder i vegetationen udgør odderens yngle- og rasteområder. Projektområdet vurderes ikke at rumme egnede yngle- og rasteområder for odder. <i>Markfirben</i> Der er ikke registreret markfirben indenfor eller i nærheden af projektområdet. Der er ingen skrænter eller lignende, som vil kunne udgøre levested for markfirben, og da projektområdet ud-gøres af landbrugsareal, vurderes området ikke at være et egnet yngle- og rasteområde for markfirben. <i>Stor vandsalamander og spidssnudet frø</i>

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				Der er ikke registreret stor vandsalamander, spidssnudet frø eller løvfrø indenfor eller i nærheden af projektområdet. Arterne trives bedst i rene vandhuller, som ligger lysåbent, og som er fri for fisk. Arternes rasteområder på land ligger oftest nær vandhullet, hvor der er gode skjulesteder. Der vil ikke blive gravet i vandhuller eller under grundvandsspejlet i forbindelse med lerindvindingsprojektet, og da projektområdet udgøres af landbrugsarealer, vurderes området ikke at indeholde egnede yngle- eller rasteområder for arterne. Antages det, at arterne forekommer i søen sydøst for projektområdet, vil projektet grundet dets karakter med aflange, smalle graveetaper, korte indvindingskampagner på 1 til 2 uger ad gangen i sommerhalvåret og efterbehandling umiddelbart efter hver kampagne ikke udgøre en barriere for arternes spredningsmuligheder. <i>Løvfrø</i> Der er ikke registreret løvfrø indenfor eller i nærheden af projektområdet. Arten trives i varieret landskab med haver, levende

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				hegn, skovbryn, udtørret vandhuller og engarealer. Da projektområdet udgøres af landbrugsareal, vurderes området ikke at være egnet som yngle- og rasteområde for løvfrø. <i>Planter</i> Ingen af de 7 arter af planter på bilag IV er registreret indenfor eller i nærheden af projektområdet, og projektområdet vurderes ikke at udgøre et egnet levested for nogle af plantearterne, da det er tør landbrugsjord. <i>Samlet vurdering af bilag IV arter</i> Region Syddanmark vurderer samlet set, at projektet ikke kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for dyrearter optaget på habitatdirektivets bilag IV, eller ødelægge plantearter, som ligeledes er optaget på bilag IV.
36. Forventes området at rumme danske rødlistearter?			Nej	Der er ikke registreret rødlistede arter indenfor eller i nærheden af projektområdet, hverken på Naturbasen.dk, Miljøportalen eller Arter.dk. Nærmest registreret art er en ræv ca. 700 m nord for projektområdet samt en rød glente hhv. 1,7 km og 1,4 km nord for området.

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
37. Kan projektet påvirke områder, hvor fastsatte miljøkvalitetsnormer for overfladevand allerede er overskredet?			Nej	Ifølge Vandområdeplanerne 2021-2027 er der ingen målsatte vandløb, søer eller kystvande indenfor projektområdet. Nærmeste målsatte vandløb er Bovrup Bæk (DK ID 08128:b), der ligger mellem 550 og 900 meter mod syd og ca. 750 meter øst for projektområdet og løber ud i Als Fjord. Vandløbet er vurderet til ringe økologisk tilstand, men god kemisk tilstand, jf. Vandområdeplanerne 2021-2027. Vandløbet er målsat til god økologisk og god kemisk tilstand. Nærmeste målsatte søer er Margrethe Sø (DK ID 11105) og Gråsten Slotssø (DK ID 114), der begge ligger i en afstand af ca. 5,9 km syd for projektområdet. Søerne er hhv. vurderet til moderat økologisk tilstand og ukendt dårlig økologisk tilstand og til hhv. moderat kemisk tilstand og ikke-god kemisk tilstand, jf. Vandområdeplanerne 2021-2027. Søerne er målsat til god økologisk og god kemisk tilstand. Nærmeste målsatte kystvand er Als Fjord (DK ID 103), som ligger i en afstand af ca. 4 km nordvest for projektområdet. Kystvandet er vurderet til ringe økologisk tilstand og god kemisk tilstand, jf.

Kriterium	Ja	Bør un- der- sø- ges	Nej	Bemærkninger
				Vandområdeplanerne 2021-2027. Kystvandet er målsat til god økologisk og god kemisk tilstand. Der er tale om et lerindvindingsprojekt, hvor der ikke vil blive gravet under grundvandsspejl, og der vil ikke blive udledt vand i forbindelse med indvinding. I forbindelse med efterbehandling af det udgravede område planlægges etablering af dræning med tilkobling til eksisterende hoveddræn og brønde enten lige syd-sydøst for området eller i vest, som angivet af ansøger. Etablering af dræning medfører en lokal ændret vandafstrømning fra marken i forhold til den nuværende situation. Vandafstrømningen sker i dag på grund af tilstedeværelsen af tykke, lerlag ved naturlig udsivning i retning mod syd-sydøst og mod vest, idet der løber et mindre nord-syd gående bakkedrag gennem området fra nord mod syd. Vandafstrømningen efter endt efterbehandling vil overvejende ske gennem dræn.

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				Ud fra ovenstående samt afstanden til vandløb, sø og kystvand, vurderes lerindvindingen ikke at forringe overfladevandområders økologiske eller kemiske tilstand, og det vurderes, at lerindvindingen ikke hindrer fremtidig målopfyldelse af den økologiske eller kemiske tilstand.
38. Kan projektet påvirke områder, hvor fastsatte miljøkvalitetsnormer for grundvand allerede er overskredet?			Nej	Ifølge Vandområdeplanerne 2021-2027 findes der en terrænnær grundvandsforekomst (dkmj_391_ks) og to dybe grundvandsforekomster (dkmj_816_ps og dkmj_965_ks) under det ansøgte område. Den terrænnære grundvandsforekomst har god kvantitativ tilstand og god kemisk tilstand, mens de dybe grundvandsforekomster begge har god kvantitativ tilstand og god kemisk tilstand. Grundvandsforekomsterne er målsat til god kvantitativ tilstand og god kemisk tilstand. Der foretages ikke lerindvinding under grundvandsspejl. Indvinding af ler påvirker ikke grundvandsforekomsters kvantitative tilstand, idet hverken grundvandsstanden eller grundvandets strømningsretning påvirkes, og dermed er der heller ikke risiko

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				for indtrængning af saltvand eller andre uønskede stoffer. Det følger heraf, at der ligeledes ikke er risiko for påvirkning af grundvandsafhængige terrestriske økosystemer. Lerindvinding påvirker som udgangspunkt ikke grundvandsforekomsters kemiske tilstand. Afgravningen af ler vil medføre en ubetydelig ændring af den naturlige beskyttelse af grundvandet, da der fortsat vil være et betydeligt beskyttende lerdække over grundvandsforekomsterne. I de nærmeste boringer, f.eks. boringerne DGU nr.169.143 og 169.130 beliggende hhv. 190 og 280 meter sydøst for området, er der mere end 30 meter ler over det magasin, hvor der er filtersat. De 2 boringer er filtersat i hhv. 30,4-32,4 og 37,9-39,9 m u.t. Boringerne vurderes ikke at være i brug som drikkevandsboringer. I undersøgelsesboring DGU nr. 169.850 beliggende ca. 230 meter nordvest for området er der mere end 55 meter ler over grundvandsmagasinet. Det øverste filter er beliggende 58-62 m u.t. Der vurderes endvidere ikke at være risiko for akkumulation eller udfældning af naturligt forekommende stoffer, som kan påvirke

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
				forekomsternes kemiske tilstand. Det følger heraf også, at der ikke er risiko for påvirkning af grundvandsafhængige terrestriske økosystemer. Der efterbehandles tilbage til konventionel drift. Det vurderes, at den kemiske tilstand af grundvandsforekomsterne stadig kan opretholdes, da grundvandets sårbarhed ikke øges i et omfang, der kan have betydning for forekomsternes kemiske tilstand. Samlet vurderes lerindvindingsprojektet ikke at forringe kvantitativ eller kemisk tilstand af forekomsterne eller at hindre fremtidig opfyldelse af de fastlagte miljømål for grundvandsforekomsterne.
39. Kan projektet påvirke områder, hvor fastsatte miljøkvalitetsnormer for naturområder allerede er overskredet?			Nej	Der henvises til pkt. 33 og 34 ovenfor.
40. Kan projektet påvirke områder, hvor fastsatte miljøkvalitetsnormer for boligområder (støj/lys og luft) allerede er overskredet?			Nej	Den sydligste del af projektområdet er udlagt som støjbelastet areal på grund af Bovrup Bjerg Vindmølle beliggende ca. 330 meter syd herfor. Der er ikke udlagte boligområder inden for eller i nærheden af projektområdet, som projektet kan påvirke væsentligt.

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
41. Tænkes projektet etableret i et tæt befolket område?			Nej	Projektområdet ligger i landområde med spredt bebyggelse bestående af landejendomme. Projektets karakter med relativt kortvarige indvindingskampagner og hurtig efterbehandling bevirker, at gener for omgivelserne vil være meget begrænsede og ikke væsentlige.
42. Kan projektet påvirke historiske landskabs-træk?			Nej	Projektområdet ligger ikke inden for udpegning af kulturhistorisk bevaringsværdi. Da der kun vil ske gravning til 1,25 meter under terrænet, forventes der ikke at ville ske nogen væsentlig landskabelig påvirkning.
43. Kan projektet påvirke kulturelle landskabs-træk?			Nej	Projektområdet ligger ikke inden for udpegning af værdifulde kulturmiljøer, og der er ikke beskyttede sten- eller jorddiger inden for projektområdet. Da der kun vil ske gravning til ca. 1-1,25 meter under terrænet, forventes der ikke at ville ske nogen væsentlig landskabelig påvirkning. Nærmeste kirkebyggelinje omfatter Varnæs Kirke og er beliggende ca. 3 km nord for projektområdet. Projektet vurderes derfor ikke at påvirke Varnæs Kirkes landskabelige eller kirkelige interesser.

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
44. Kan projektet påvirke arkæologiske værdier/landskabstræk?			Nej	Der er ikke registreret kulturarvsarealer, fredede eller ikke fredede fortidsminder, og området indeholder ikke fortidsmindebeskyttelseszoner til gravhøje. Museum Sønderjylland beskriver i deres høringssvar, at der er meget høj risiko for at støde på væsentlige, jordfaste fortidsminder ved anlægsarbejde inden for planområdet. Museet anbefaler derfor en frivillig forundersøgelse forud for anlægsarbejde inden for planområdet.
45. Kan projektet påvirke æstetiske landskabstræk?			Nej	Projektområdet er beliggende inden for område udpeget som bevaringsværdigt landskab, jf. Kommuneplan 2015-2026 for Aabenraa Kommune. Afrømning af muld og oplægning af jordvolde langs siden af de enkelte graveetaper vil kun påvirke udsigtsforholdene meget begrænset. Voldene er ikke en permanent ændring af landskabet, idet de fjernes ved efterbehandling efter endt indvinding af de enkelte etaper, som er meget kortvarige.

Kriterium	Ja	Bør un- der- sø- ges	Nej	Bemærkninger
				Landskabet ændres derimod permanent ved en sænkning på ca. 1 meter, når det rødbrændende ler bortgraves. Disse forhold vurderes ikke at udgøre en væsentlig miljøpåvirkning af de æstetiske landskabstræk.
46. Kan projektet påvirke geologiske landskabstræk?			Nej	Den sydøstligste del af projektområdet ligger inden for værdifulde geologiske områder, jf. plandata. Da der kun vil ske gravning af ler til ca. 1 meter under terræn, vurderes der ikke at ville ske nogen væsentlig påvirkning af de geologiske landskabstræk og en hindring for gennemførelse af det ansøgte projekt.

Arten og kendetegn ved den potentielle indvirkning på miljøet

47. Den forventede miljøpåvirknings geografiske udstrækning i areal	Den forventede miljøpåvirkning fra råstofindvindingen er lokal og knyttet til selve projektområdet og dets nære omgivelser. Påvirkningens geografiske udstrækning forventes således at være begrænset til det ansøgte område på ca. 12,7 ha. Dertil kommer transportvejene, hvor der vil være relativt kortvarige perioder med øget tung trafik.
---	--

48. Omfanget af personer der forventes berørt af miljøpåvirkningen	Der ligger 2 landejendomme inden for 100 meter og på grænsen hertil og i alt 7 landejendomme inden for 300 meter og på grænsen hertil af det ansøgte område, der potentielt kan blive påvirket.
--	---

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
49. Er området, hvor anlægget tænkes placeret, sårbar overfor den forventede miljøpåvirkning?			Nej	Projektområdet er placeret i det åbne land, og selve arealet er ikke sårbart overfor den forventede miljøpåvirkning. Der er relativt få landejendomme inden for 100 meter af projektområdet, og der etableres jord-/støjvolde mod disse ejendomme, som sikrer, at Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser overholdes. Projektets karakter med kortvarige indvindingskampagner og hurtig efterbehandling bevirker, at gener for omgivelserne vil være meget begrænsede.
50. Forventes miljøpåvirkningerne at kunne være væsentlige enkeltvis?			Nej	Der oplægges jord-/støjvolde langs de enkelte graveeta-per, således vejledende grænseværdi for støj kan overholdes. Der er ikke nogen miljøpåvirkninger, som vurderes at være væsentlige.
51. Forventes miljøpåvirkningerne at kunne være væsentlige samlet?			Nej	De forventede samlede miljøpåvirkninger vurderes ikke at være væsentlige.

Kriterium	Ja	Bør under-søges	Nej	Bemærkninger
52. Vil den forventede miljøpåvirkning række ud over kommunen?	Ja			Råstofindvinding påvirker kun meget lokalt omkring projektområdet og nærmeste transportvej. Dog ligger kommunegrænsen til Sønderborg Kommune ca. 700-900 meter syd for området, og der vil derfor kunne være en påvirkning over kommunegrænsen i forhold til trafik.
53. Vil den forventede miljøpåvirkning berøre nabolande?			Nej	Råstofindvinding påvirker kun miljøet lokalt omkring projektområdet og nærmeste transportveje.
54. Må den samlede miljøpåvirkning betegnes som kompleks			Nej	Indvinding af rødbrændende ler er en velkendt projekttype, hvor den samlede miljøpåvirkning er ikke kompleks.
55. Er der stor sandsynlighed for miljøpåvirkningen?	Ja			Råstofindvinding vil altid medføre en miljøpåvirkning. Ingen af de enkelte påvirkningsfaktorer er dog vurderet at være væsentlige i sig selv eller samlet set.
56. Er påvirkningen af miljøet varig?	Ja			Landskabet vil blive sænket med ca. 1 meter efter endt efterbehandling. Denne påvirkning vil være varig.
57. Er påvirkningen af miljøet hyppig?			Nej	Da der kun indvindes i relativt korte kampagner på 1 til 2 uger ad gangen i sommerhalvåret og i tørt vejr, betragtes miljøpåvirkningerne ikke som hyppige.
58. Er påvirkningen af miljøet irreversibel?	Ja			Landskabet vil blive sænket med ca. 1 meter efter endt efterbehandling. Denne påvirkning vil være irreversibel.

Kriterium	Ja	Bør undersøges	Nej	Bemærkninger
59. Er der andre kumulative forhold?	Ja			Der er indvindingstilladelse til indvinding af ler på den nærliggende matr. nr. 32b Bovrup, Varnæs. Der indvindes ikke samtidig med, at der indvindes i nærværende projekt, men der vil være en kumuleret landskabspåvirkning, som dog ikke vurderes at være væsentlig, idet landskab kun vil blive sænket ca. 1 meter.
60. Er det, jf. ansøgningen, muligt at begrænse indvirkningerne?	Ja			Der etableres jord-/støjvold mod vest, hvorved det sikres, at vejledende støjgrænser overholdes. Eventuelle ikke forventede støvgener minimeres ved vanding.

Konklusion

Kriterium	Ja	Nej	Bemærkninger
61. Giver resultatet af screeningen anledning til at antage, at det ansøgte projekt vil kunne påvirke miljøet væsentligt, således at der skal udarbejdes en miljøkonsekvensrapport?		Nej	Ingen af de enkelte miljøpåvirkninger er vurderet at være væsentlige i sig selv eller samlet set.

Dato: 25/10-2024

Sagsbehandler: Frederik Vad

Bilag 4. Udtalelse fra Museum Sønderjylland

MUSEUM SØNDERJYLLAND | VIDEN OG SAMLINGER | ARKÆOLOGI
ARKÆOLOGI HADERSLEV | DALGADE 7 | DK-6100 Haderslev | T +45 65 370 801
PLANER@MSJ.DK

Region Syddanmark
Damhaven 12
7100 Vejle

Att.: Frederik Vad

Dato: 25.06.2024

Museum Sønderjylland - Arkæologi | Sagsnr.: 24/7435

Arkæologisk udtalelse vedr. råstofindvinding matr. 713 Bovrup ejerlav, Varnæs (Aabenraa kommune).

Arkæologisk udtalelse i henhold til Museumslovens § 25:

Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev har modtaget en forespørgsel vedrørende ovennævnte projekt og har foretaget arkivalisk kontrol og arkæologisk vurdering af projektområdet.

Projektbeskrivelse

Ifølge det oplyste skal der indvindes rødbrændende ler på et areal på 12,7 ha. Der planlægges en årlig indvinding på til 10.000 m³ og der vil som udgangspunkt blive gravet til ca. 1 meter under terræn. Den afrømmede muld deponeres som jordvolde foran de enkelte gravetaper som støjafskærmning. Eksisterende veje og markveje anvendes som adgangsveje. Der etableres ingen bygninger på arealet.

Topografisk beskrivelse

Matriklen(projektområdet) ligger i højtliggende, kuperet terræn med små vandhuller og vandløb på Bovrup mark, umiddelbart syd for den meget markante bakketop, Brokbjerg. Omkring Brokbjerg og projektområdet er der registreret flere væsentlige, jordfaste fortidsminder. Øst for projektområdet er registreret et fund af to flintøkser fra stenalderen – et tegn på aktivitet i stenalderen (sb. 48, Varnæs sogn). Sydvest for området er der i 2011 udgravet spor af hustomter fra ældre jernalder (HAM 5165 Kiding – sb. 97 Felsted sogn). Nord for området er der i forbindelse med et vejanlæg udgravet en gravhøj med et dyssekammer fra bondestenalder. Ved gravhøjen fremkom også flere grave fra bondestenalder samt flere gravpladser med brandgrave fra ældre og yngre jernalder. Endelig fremkom også spor efter bebyggelse fra ældre og yngre jernalder (sb. 45, Varnæs sogn)(se kortbilag). Vi ved desuden af erfaring, at man i forhistorien foretrak at placere sin bebyggelse højt i terrænet og tæt ved vand – netop som projektområdet er placeret.

Museets vurdering

På baggrund af ovenstående vurderer Museet, at der er **meget høj risiko** for at støde på væsentlige, jordfaste fortidsminder ved anlægsarbejde inden for planområdet. Museet anbefaler derfor en frivillig forundersøgelse forud for anlægsarbejde inden for planområdet.

Forundersøgelsen vil kunne afsløre, om der findes væsentlige, jordfaste fortidsminder på planområdet, og om de har en sådan karakter, at de skal udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. Da planområdet området overstiger 5000 m², afholdes udgifterne til forundersøgelse i overensstemmelse med museumsloven af bygherre.

Hvis forundersøgelsen viser, at der findes fortidsminder på arealet, skal disse udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. I nogle tilfælde er det dog muligt at ændre ved jordindgrebet, så en udgravning ikke bliver nødvendig. Er det ikke muligt, vil udgravningen skulle finansieres af bygherre.

De jordfaste fortidsminder er omfattet af museumslovens § 27. Derfor skal man, hvis man ved anlægsarbejde støder på et fortidsminde, straks indstille arbejdet i det omfang, det berører fortidsmindet, og tilkalde Museum Sønderjylland - Arkæologi.

Yderligere sagsbehandling

Efter aftale med bygherre udarbejder Museum Sønderjylland - Arkæologi gerne et budget og en tidsplan for en forundersøgelse af området.

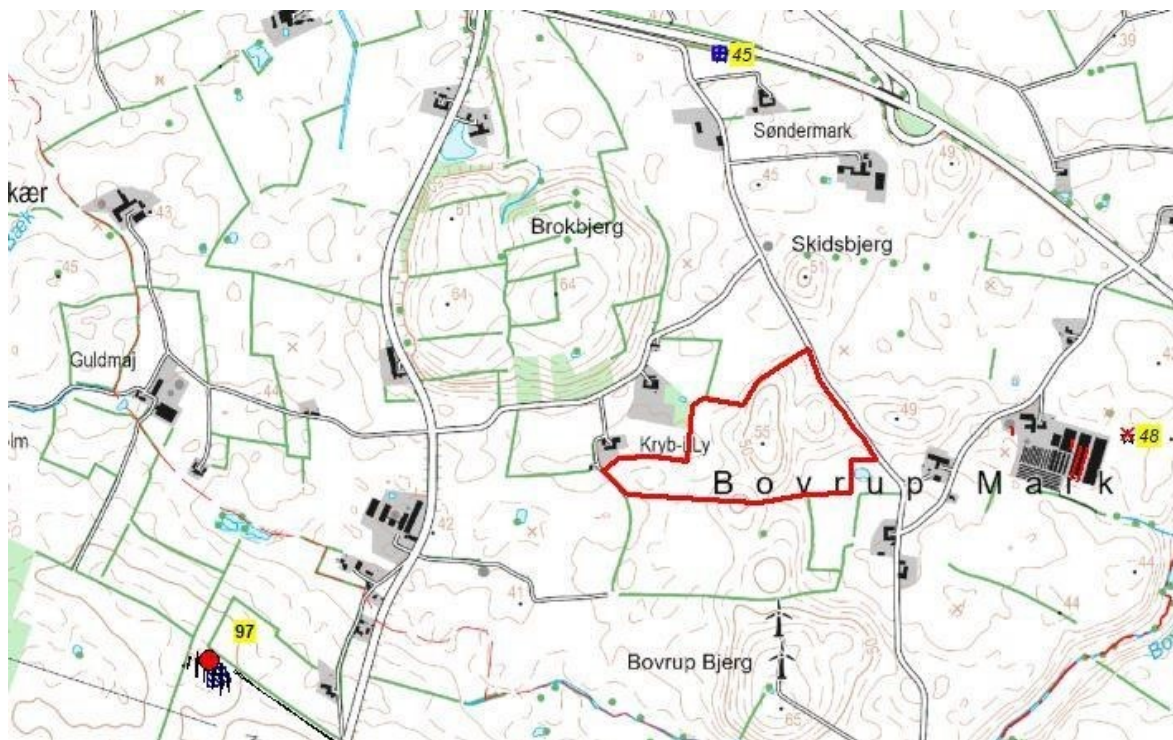
Vi beder venligst bygherre oplyse CVR-nummer ved henvendelse.

Henvendelse til Pernille Kruse (65 37 08 23 /pekr@msj.dk).

Med venlig hilsen

TENNA R. KRISTENSEN
MUSEUMSINSPEKTØR
D +45 65 37 08 22 | M +45 23 45 70 30
TEKR@MSJ.DK

PLANER@MSJ.DK

Figur 13. Kortbilag aktuelt 4 cm kort. Projektområdet indrammet med rød kontur, fortidsminder med tal på gul baggrund.